

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק כל שעה

חלק ג'

מדף לד: עד דף מב.

כח' תמוז תשס"ג

מפתח

דף לה.....	4
גמרא לא תאכל עליו חמץ.....	4
גמרא והא הכא דאין אדם יוצא חובתו.....	5
דף לה:.....	6
רש"י ד"ה טבול דרבנן.....	6
תד"ה מי פירות.....	7
דף לו.....	9
תד"ה במקום זריזין.....	9
דף לו:.....	12
תד"ה אוציא חטה.....	12
תד"ה אי מצות מצות ריבה אפילו בכורים נמי.....	14
תד"ה דאמר ר' אלעזר.....	15
תד"ה מאן שמעת לי.....	17
תד"ה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי.....	18
תד"ה פרט לחלוט וד"ה דכולי עלמא ולחם שאין אפוי (בדף לז):.....	22
דף לז.....	25
רש"י ד"ה וכן לענין לחמי תודה.....	25
דף לז:.....	26
תד"ה ותנא קמא מאי שנא החליטה.....	26
תד"ה אמר לך ר' יוחנן תנאי היא.....	27
תד"ה דכולי עלמא.....	30
תד"ה לחם שאין אפוי בתנור.....	31
תד"ה הדביק מבפנים.....	32
דף לה.....	35
תד"ה אתיא לחם.....	35
תד"ה אבל חלתו.....	37
תד"ה או דלמא הואיל.....	39
תד"ה ר' יהודה אומר יקבר.....	41
דף לח:.....	42
גמרא רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות וכו'.....	42
תד"ה נאכלים בנוב וגבעון.....	43
דף לט.....	46
גמרא אף מרור מין זרעים.....	46
תד"ה ואימא הירדוף.....	47
דף לט:.....	49
גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים.....	49
רש"י ד"ה כעין דאורייתא תיקון.....	51
דף מ.....	52
גמרא אמר שמואל חטין של מנחות אין לותתין אותן.....	52
גמרא מצוה ללותת אי לא דבעי ליתתה שימור למאי.....	54
דף מ:.....	55
תד"ה האלפס.....	56
תד"ה רבא מחו לה.....	58
דף מא.....	59
תד"ה מאי לאו.....	59

גמרא ר' אומר במים	61
גמרא יכול צלאו כל צרכו יהא חייב	63
תד"ה איכא בינייהו צלי קדר	64
תד"ה אבל לא במבשל	65
תד"ה עולא אמר אפילו תימא ר' מאיר	66
דף מא:	68
רש"י ד"ה שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש ותד"ה איכא דאמרי חדא מיהא לא לקי	68
תד"ה שאין תלמוד לומר	73
רש"י ד"ה אין לי שיתחייב	75
דף מב.	77
תד"ה לאמר לימד	77

דף לה.

גמרא לא תאכל עליו חמץ

(1) גמרא

- (א) אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח באורז ודוחן
- (ב) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות
- (ג) דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וכו'

(2) גמרא דף כח:

- (א) ר' שמעון מפיק מהיקישא דאינו אסור לאכול חמץ משש שעות למעלה
- (ב) ר' יהודה סבירא לי' דאסור לאכול חמץ משש שעות ולמעלה
 - (i) ומתרגץ לי' להיקש דאתי לקבעו חובה למצה בזמן הזה
- (ג) ור' שמעון לקבעו חובה נפקא לי' מבערב תאכלו מצות

(3) מהרש"א

(א) לפי גמרא שלנו

- (i) מצוי ר' יהודה להשיב דהיקישא אתיא למילף דברים הבאים לידי חימוץ וכו'
- (ii) ומצוי למיפריך לר' שמעון
 - (1) אה"נ דלא צריכית לי' לההיקש למילף לקובעו חובה
 - (2) אבל אעפ"כ אין לך ללמוד הימנו היתר לחמץ משש שעות ולמעלה
 - (3) דהא איצטריך לי' לדברים הבאים לידי חימוץ

גמרא והא הכא דאין אדם יוצא חובתו

(1) גמרא

- (א) האוכל חמץ ממין לחם דאין יוצא ידי חובת מצה אינו ענוש כרת
- (ב) איתבי' רב הונא בר' דר' יהושע מברייטא וכו'

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא הקשה ממשנה דידן גופה

(1) דכתיב בה דאינו יוצא במצת טבל

(2) ועל אכילת חמץ טבל ענוש כרת

(ii) ואמאי עדיף לי' להקשות מברייטא בדוכתי אחריני

(ב) תירוצ

(i) בדף לד: איתא דמשנה אתיא אליבא דר' שמעון דאית לי'

(1) דאין איסור חל על איסור

(ii) ואכן אין אכילת טבל חמץ בכרת

דף לה:

רש"י ד"ה טבול דרבנן

(1) גמרא

(א) היאך יוצא ידי חובתו בדמאי

(ב) הא לא חזי לי'

(2) רש"י

(א) פירוש, ומשום דלא חזי לי' אינו יוצא בו משני טעמים

(i) טעם א'

(1) דאמרינן לקמן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ לבדו

(א) אתה יוצא בה לשום מצה וכו'

(ii) טעם ב'

(1) דהויא לה מצוה הבאה בעבירה

(3) גמרא

(א) אבל לא יוצא בטבל, פשיטא!

(ב) לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב

(4) רש"י

(א) ואינו יוצא בו דמצוה הבאה מעבירה היא הגם דאיסורו מדרבנן הוא

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לענין טבל דרבנן משתמשים רק בטעמא דמצוה הבאה בעבירה

(ii) ולענין דמאי משתמשים נמי בטעמא דמי שאיסורו וכו'

(ב) תירוצ

(i) איסורו דמאי מבוסס על ספק מעשר דאורייתא

(1) דאלו ידענו דבוודאי לא מעושר התבואה הוי אסור דאורייתא

(2) והלכך יכולנו לומר מי שאיסורו וכו'

(ii) משא"כ טבל דרבנן דוודאית שלו אינו אלא דרבנן

(1) והלכך אין לומר מי שאיסורו וכו'

תד"ה מי פירות

בעירוב מים				בלא עירוב מים			
רבינו תם		רש"י		רבינו תם		רש"י	
חכמים	רבן גמליאל	חכמים	רבן גמליאל	חכמים	רבן גמליאל	חכמים	רבן גמליאל
אפשר לשומרה מנוקשה	נוקשה וא"א לשומרה		חמץ גמור וא"א לשומרה	שרי לגמרי	שרי לגמרי	אפשר לשומרה מנוקשה	נוקשה וא"א לשומרה

(1) גמרא

(א) מי פירות אין מחמיצין

(2) גמרא בדף לו.

(א) תניא, אין לשין עיסה בפסח ביין ובשמן ובדבש

(ב) ואם לש, רבן גמליאל אומר תשרף מיד וחכמים אומרים יאכל

(3) רש"י

(א) רבן גמליאל סבירא לי'

(i) דמי פירות קרובה וממהרת להחמיץ יותר ממים

(ii) והלכך אם לש תשרף מיד

(ב) חכמים קסברי דאפשר לשומרה כמו מים

(ג) קשיא

(i) הרי דבין רבן גמליאל ובין חכמים קסברי דמי פירות מחמיצין

(ii) וקמיפליגי רק באי יכול לשומרה שלא תחמיץ

(iii) והאיך יאמר ריש לקיש דמי פירות אין מחמיצין

(ד) תירוץ

(i) "מי פירות אין מחמיצין" משמעו

(1) דלאו חמץ גמור הוא אלא נוקשה בעלמא

(2) שאיסורו בלאו ולא בכרת

(ii) וקמיפליגי רבן גמליאל וחכמים באי יכולים לשומרה שלא תיעשה נוקשה

(4) תוספות (רבינו תם)

(א) מי פירות שרו לגמרי ואפילו לאו ליתא

- (ב) והא דקאמר רבן גמליאל תשרף מיד
- (i) היינו דוקא כשעירב עמהן מים
- (ii) דאז ממהרת יותר להחמיץ
- (iii) ונעשית חמץ נוקשה דאית' בלאו ולא בכרת
- (ג) וחכמים דפליגי קסברי
- (i) דאה"נ דאם לא שומרה נעשית נוקשה
- (ii) אבל יכול לשומרה כמו ששומרה במים גרידא
- (ד) קשיא (כמבואר במהרש"א)
- (i) בדף מג. איתא דחומץ אדומי
- (1) נעשה ע"י שימת שעורים ביין כדי שיחמיץ היטב
- (2) וחשיב לי' חמץ דגן גמור על ידי תערובות
- (ii) בשלמא לרש"י
- (1) דקסבר דמי פירות בלי עירוב מים מחמיץ לחמץ נוקשה
- (א) יכול לפרש דכשמערב מי פירות במים מחמיצין לחמץ דגן גמור
- (iii) אבל לר"ת
- (1) דקסבר דעירוב מי פירות במים מחמיץ רק לחמץ נוקשה
- (2) אף אם נאמר דבחומץ האדומי מערבין מים ביין
- (3) אפ"ה קשה האיך נעשה חמץ גמור
- (5) מהרש"א
- (א) עיין בדף מג. על חילוקי דינים בין חמץ נוקשה לחמץ גמור על ידי תערובות

דף לו.

תד"ה במקום זריזין

מנחת מאפה	מנחת סלת
מדידת סלת במדת יבש	מדידת שמן במדת הלח
לישה בפושרין	בלילה בכלי שרת (פסולה חוץ לעזרה דכבר נתקדש השמן עוד משנתנו במדת הלח)
אפיה	קמיצה, מכאן ואילך מצות כהונה
פתיתה	לישה
יציקה	
בלילה בשמן בכלי שרת	
קמיצה, מכאן ואילך מצות כהונה	

(1) הקדמה

(א) עיין בתוספות הרא"ש

(i) ברש"י ותוספות לישנא ד"מאפה תנור" קאי גם אמחבת ומרחשת

(ii) וזימנין דקרי לכולהו בלשון "מנחת מאפה"

(2) גמרא

(א) ושויין שאין לשין את העיסה בפושרין שמא לא ישמרן ויחמיצו

(i) קשיא

(1) ומאי שנא ממנחות דבאות מצה

(2) ותנן במנחות

(א) דכל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו

(ב) תירוצ

(i) מנחות שאני

(1) דלישה דידהו איתא בזריזין ולא מיחמיצי

(ג) קשיא

(i) והא רק מקמיצה ואילך מצות כהונה

(ii) הא יציקה ובלילה כשירין בכל אדם

(iii) וראה בטבלא

(1) דלישה ואפיה במנחת מאפה קודמות ליציקה ובלילה

(iv) והרי דלישה ואפיה ליתנהו בזריזין

(ד) תירוצ

- (i) נהי דבלילה כשרה בזר ואינה בזריזין
- (ii) במקום זריזין איתא
- (1) דבלילה חוץ לחומת עזרה פסולה
- (2) ולהלן נביא פירוש מהרש"א
- (א) על הא דמביאין סייעתא ללישה מבלילה
- (3) תוספות (כמבואר בתוספות מנחות דף נה. ד"ה כל, תוספות הרא"ש ומהרש"א)
- (א) קשיא
- (i) ראה בטבלא דקמיצת מנחת סלת נעשית לפני לישא
- (1) הרי דכבר כשרה המנחה לפני לישא
- (2) ומאי נפקא לן מינה אי נילושת בפושרין
- (ב) תירוץ
- (i) מוכרח דמשנה עוסקת במנחת מאפה
- (1) דסדרה ככה (ראה בטבלא):
- (א) לישא בפושרין
- (ב) אפייה ופתיחה
- (ג) יציקה
- (ד) בלילה בשמן בכלי שרת
- (ה) קמיצה
- (ג) קשיא
- (i) מאי הועלת בתירוץך
- (ii) הרי בלילת מנחה מאפה בכלי שרת
- (1) נעשית רק לאחר לישא
- (iii) ואמאי אמרינן דלישה (בתוספות איתא בלילה) במקום זריזין איתא
- (iv) מהרש"א
- (1) אע"ג דהתוספות משתמשין במלת בלילה, צריך לומר דכוונתם אלישה
- (א) דהרי השתמשו בפושרין ללישה ולא לבלילה
- (ב) ומעשה בלילה לאחר אפיה היתה
- (i) בשמן ולא בפושרין
- (ii) ובכלי קדש במקום זריזין
- (ד) תירוץ
- (i) מוכרח כדלהלן דלישה מנחת מאפה נעשית בעזרה:
- (1) דאיתא במנחות שהיו מודדין מנחות בעשרון של קודש
- (2) מסתבר דמדדו עוד לפני לישא

(3) ולאחר שהושם המנחה בכלי שרת אסורה בהוצאה לחוץ

(4) הרי דלישה נעשית בעזרה במקום זריזין

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) נהי דתירוצם מובנת

(ii) אבל לשונה המדויקת דהגמרא כך היא

(1) נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא

(2) דאמר מר בלילה כשירה בזר, חוץ לחומת עזרה פסולה

(3) וקשה מהיכי נפקא לן מהא דבלילה פסולה חוץ לעזרה

(א) לאוכוחי דלישה נתקדשה במדת עשרון¹

(ב) שמא נתרץ על פי תוספות במנחות דף נה.

(i) דעדיפי להו לתוספות לעסוקי בעניני בלילה דבודאי נעשית בכלי שרת

(ii) ולא בעניני לישא

(1) דאף אם נתנוהו במדת עשרון

(2) איתנהו למאן דאמרי דכלי יבש לא נתקדשה

(ג) אי אפשר לתרץ ככה

(i) דהרי סוף כל סוף לישא קודמת לבלילת מנחת מאפה

(ii) והתמיל' לא נתישבה:

(1) אמאי קאמרת דלישה במקום זריזין איתא

(ד) תירוצ

(i) מבלילה נפקא לן דמדת יבש דנשתמשו בה קודם לישא כלי שרת היתה

(ii) ונימוקיננו כדלהלן:

(1) דכולי עלמא מודי דמדת לח דנשתמשו בהו למדוד שמן לבלילה

(2) כלי שרת היתה דהרי בלילה חוץ לחומת עזרה פסולה

(3) ומסתבר דמדת היבש דקודם לישא לא שנא

¹ ואין הכי נמי דלעיל כשהקשו התוספות מנין לבלילה שהיתה בעזרה תמיהנו דהי' להם לאקשוויי על לישא מנין שהיתה בעזרה, אבל בעוד שלשונם בקושייתם איכא למימר דלא דקי אתירוצם אי אפשר להשיב דלא דקי

דף לו:

תד"ה אוציא חטה

(1) גמרא

(א) ר' עקיבא אומר מצה איתקש למרור

(ב) מה מרור שאינו בכורים אף מצה שאינו בכורים

(ג) קשיא

(i) אי מה מרור שאין במינו בכורים אף מצה שאין במינו בכורים

(ii) וא"כ אוציא חטין ושעורין שיש במינן בכורים

(2) תוספות

(א) להלן לשון תוספות אליבא גרסת מהרש"ל (כמובא באחרונים וליתא בדפוס שלנו)

(i) "קשיא

(1) ואין לומר אם כן נוציא כל חמשת המינין שיש במינן ביכורים

(ii) תירוץ

(1) דאנן לחם בעינן

(2) דממעטינן לעיל אורז ודוחן"

(ב) ביאור לדבריהם אליבא דפני יהושע ועוד אחרונים

(i) הקדמה

(1) חמשת מינין הן

(א) חטה שעורה כותמין שבולת שועל ושיפון

(2) כותמין שבולת שועל ושיפון מיני חטין ושעורין הן

(3) ה' מינין כולהון חשיבי כלחם לענין חלה ולצאת ידי מצה

(4) אבל אין יוצאין ידי חובת בכורים

(א) בכותמין שבולת שועל ושיפון

(i) מפני דמיני חטין ומיני שעורין הן

(ii) ואינן חטין או שעורין בעצמן

(5) כשהקשו בגמרא "אף נוציא מצה שאין במינו בכורים"

(א) כוונתם דדוקא בחטין ושעורין ממש לא יצא

(i) מפני שמביא מהן בכורים

(ii) קושיות התוספות

(1) אמאי לא הקשו דגם בכותמין שבולת שועל ושיפון לא יצא

(א) מפני דמינין חטין ושעורין הן

(iii) תירוצם

- (1) לא יתכן להקשות כן דאנן לחם בעינן למצה
- (2) ומאחר דלמקשן אין יוצא בחטין ושעורין
- (3) מוכרח דיכול להביאן מכותמין שבולת שועל ושיפון

(ג) לשון תוספות אליבא גרסת מהרש"א

- (1) "ואם תאמר אם כן נוציא כל חמשת המינין שיש במינן ביכורים
- (2) ואנן לחם בעינן דמעטינן לעיל אורז ודוחן"

(ד) שיטת מהרש"א

(i) דברי תוספות כולהון חדא קושיא אריכתא הן, כזה

- (1) האיך קס"ד להוציא חטין מטעם דישנו בכורים
- (2) דבפשיטות אי אפשר לדרוש כן
- (3) דאותה דרשה גם תפסל כל חמשת מינין
- (4) ולא יתכן לפוסלן דאנן לחם בעינן

(ii) ולא תיקשי לך

- (1) דמתחילין בתוספות ב"ואם תאמר"
- (2) ולא משיבין
- (3) דכזה דרכם בכמה דוכתי

תד"ה אי מצות מצות ריבה אפילו בכורים נמי

(1) גמרא

(א) תנו רבנן יכול יצא אדם ידי חובת מצה בכורים

(ב) מצה איתקש למרור

(i) מה מרור שאינו בכורים

(ii) אף מצה שאינו בכורים

(ג) קשיא

(i) אי מה מרור שאין במינו בכורים אף מצה שאין במינו בכורים

(ii) אוציא חטין ושעורין שיש במינן בכורים

(ד) תירוץ

(i) ת"ל מצות מצות ריבה

(ה) קשיא

(i) אי מצות מצות ריבה אפילו בכורים נמי

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) נתרץ

(1) דמהיקש יליף דאין לצאת ידי חובת מצה בכורים ממש

(2) ומרבוי ילפינן

(א) דיוצאין ידי חובת במצה במין שיש בו בכורים

(ב) ודמהיקש ממעיטינן רק בכורים ממש

(ב) תירוץ

(i) סברא הוא

(1) דאי דורשין להיקישא שלא לצאת בכורים

(2) דורשין אותו נמי שלא לצאת במין שיש בו בכורים

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מוכרח דסברא משבשתא היא

(ii) דבגלל אותה סברא נשארנו בהיקישא שאין לו תועלת

(ב) תירוץ

(i) איצטריכא ליה להיקישא למילף לקמן דמה מצה מין זרע אף מרור וכו'

תד"ה דאמר ר' אלעזר

(1) גמרא

(א) תניא יכול יצא אדם ידי חובתו בבכורים

(i) ת"ל בכל מושבותיכם תאכלו מצות

(ii) מצה הנאכלת בכל מושבות יצא וכו'

(ב) יכול שאני מוציא אף מעשר שני ת"ל מצות מצות ריבה

(ג) קשיא

(i) מה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא בכורים

(ד) תירוצ

(i) מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר' אלעזר

(1) דא"ר אלעזר מעשר שני שנטמא פוּדִין אותו אפילו בירושלים

(ii) הלכך כי לא נטמא נמי ולא נפדה נמי נפיק ב' ידי חובתו

(2) תוספות

(א) עיין בגמרא בדף לח:

(i) יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה ...

(ii) ותיפוק ל' דאינן נאכלות בכל מושבות

(iii) אמר ר' שמעון בן לקיש זאת אומרת חלות תודה נאכלות בנוב וגבעון

(ב) קשיא (כמבואר במהרש"א)

(i) בגמרא דידן אמרינן

(1) דבכורים אינם נאכלין בכל מושבות

(2) מעשר שני חשוב כנאכל בכל מושבות רק אליבא דר' אלעזר

(ii) ואמאי לא חשיבי תרוייהו כנאכלין בכל מושבות

(1) מטעם דנאכלין בנוב וגבעון

(2) כמו דאיתא בדף לח: לענין לחמי תודה

(ג) תירוצ

(i) מה דנאכל בנוב וגבעון נחשב כנאכל בכל מושבות

(1) רק בזמן נוב וגבעון

(2) ולא בזמן בית עולמים

(ii) בדף לח: קמיירי באם יצאו ידי חובת מצה בלחמי תודה

(1) בזמן נוב וגבעון

(2) בגמרא דידן קמיירי באם יוצאין ידי חובת מצה בבכורים ומעשר שני

(3) בזמן בית עולמים

3) מהרש"א

א) עיין במהרש"א לדף לח:

תד"ה מאן שמעת לי'

- (1) גמרא בדף לו.
 - (א) יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים
 - (ב) ת"ל לחם עוני מי שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות דברי ר' יוסי הגלילי
 - (ג) ר' עקיבא אומר מצות מצות ריבה
 - (ד) מאי טעמא דר' עקיבא, מי כתיב לחם עוני (בוי"ו דמשמע אוני), עני כתיב
 - (ה) ור' יוסי הגלילי מי קרינן עני, עוני קרינן
 - (ו) ור' עקיבא, האי דקרינן בי' עוני כדשמואל דאמר שמואל לחם שעונין עליו דברים הרבה
- (2) גמרא דידן
 - (א) מאן שמעת לי' דאמר במעשר שני נפיק בי', ר' עקיבא
- (3) תוספות
 - (א) קשיא
 - (i) ר' עקיבא דדייק אכתיב ולא אקרי
 - (1) היינו בשביל דס"ל דיש אם למסורת
 - (ii) וישנם כמה תנאים אחרים דס"ל גם כן דיש אם למסורת
 - (iii) ומסתברא דס"ל ג"כ כר' עקיבא דנפיק במעשר שני
 - (1) משום דמי כתיב עוני בוי"ו דליהוי משמע אוני
 - (iv) ואלמה אמרינן בוודאית דר' עקיבא הי ניהו התנא דסתם ברייתא
 - (1) דקסבר דנפיק במעשר שני
 - (ב) תירוץ (כמבואר במהרש"א)
 - (i) אף להנהו דקסברי מסורת עיקר א"א דלא דרשי הקרי לשום דרשה
 - (ii) ואף דר"ע דריש לי' כדשמואל לחם שעונין עליו דברים הרבה
 - (iii) יכול להיות דתנאי אחרוני קדרשי לי' כר' יוסי למימר דלא נפיק במעשר שני
 - (iv) והלכך אמרינן דברייתא כר' עקיבא אזלא
 - (1) דלדיד' שמעינן בהדיא דדריש לה לקרי כשמואל ולא כר' יוסי

תד"ה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי'

חלת תודה	בכורים	מעשר שני	
	אינו נאכל בכל מושבותיכם	אינו נאכל לחיוב מצה והטעם משום דלחם עוני משמע דנאכל באנינות וא"א לומר דהטעם דבזמן בית עולמים לא נאכל בכל מושבותיכם דהא רבוי דר"ע דחי לי' כדלמטה	ר' יוסי
	אינו נאכל בכל מושבותיכם בזמן בית עולמים	נאכל וא"ת מושבותיכם, הא נדחה ברבוי, ומוקמינן לרבוי אמעשר ולא אבכורים משום דבמעשר איתא לדר' אלעזר	ר' עקיבא
אינו נאכל מדרוש דושמרתם ולא נפיק מבכל מוש' דאיירי בזמן גוב וגבעון ואז נאכל בכל מושבותיכם			גמרא
אינו נאכל בכל מושבותיכם דאיירי בזמן המקדש		אינו נאכל והטעם דבזמן בית עולמים לא נאכל בכל מושבותיכם ולא ס"ל דריבה וגם לא סבירא לי' לדרוש מלחם עוני	מכילתא

1) עיין בסוגיות דלהלן

א) סוגיא א' בדף לו.

(i) יכול יצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים

(ii) ת"ל לחם עוני מי שנאכל באנינות

(iii) יצא זה שאינו נאכל באנינות דברי ר' יוסי הגלילי

ב) סוגיא ב' בדף לו.

(i) תנו רבנן יכול יצא אדם ידי חובתו בבכורים

(ii) תלמוד לומר בכל מושבותיכם תאכלו מצות וכו' דברי ר' יוסי הגלילי

ג) סוגיא ג' בדף לו:

(i) תניא אליבא דר' עקיבא

- (ii) יכול יצא אדם ידי חובתו בבכורים
- (iii) ת"ל בכל מושבותיכם תאכלו מצות
- (iv) מצה הנאכלת בכל מושבות יצא וכו'
- (v) יכול שאני מוציא אף מעשר שני ת"ל מצות מצות ריבה
- (vi) מה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא בכורים
- (vii) מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר' אלעזר
- (viii)
- דא"ר אלעזר מעשר שני שנטמא פוּדִין אותו אפילו בירושלים
- (ד) סוגיא ד' בדף לח:
- (i) יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה ...
- (ii) תלמוד לומר ושמרתם את המצות ... יצתה זו שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשם זבח
- (iii) ותיפוק לי' דאינן נאכלות בכל מושבות
- (iv) אמר ר' שמעון בן לקיש זאת אומרת חלות תודה נאכלות בנוב וגבעון
- (2) עיין בתוספות ד"ה דאמר ר' אליעזר בסוגיא ב'
- (א) קשיא (כמבואר במהרש"א וכדכבר ביארנו לעיל)
- (i) בגמרא דידן אמרינן
- (1) דבכורים אינם נאכלין בכל מושבות
- (2) מעשר שני חשוב כנאכל בכל מושבות רק אליבא דר' אלעזר
- (ii) ואמאי לא יחשבו תרוייהו כנאכלין בכל מושבות
- (1) מטעם דנאכלין בנוב וגבעון
- (2) כמו דאיתא בדף לח: לענין לחמי תודה
- (ב) תירוץ
- (i) מה דנאכל בנוב וגבעון חשוב כנאכל בכל מושבות
- (1) רק בזמן נוב וגבעון
- (2) ולא בזמן בית עולמים
- (ii) בדף לח: קמירי באם בזמן נוב וגבעון יכלו לצאת ידי מצה בלחמי תודה
- (iii) בגמרא דידן קמירי באם בזמן בית עולמים יוצאין ידי מצה בבכורים ומעשר שני
- (3) תוספות בסוגיא דידן
- (א) קשיא
- (i) בסוגיא ב' קמפיק ר' יוסי מבכל מושבותיכם דאין יוצאין ידי חובת מצה בבכורים
- (ii) ואמאי בסוגיא א' קא יליף ר' יוסי מדרוש אחר דאין יוצאין ידי חובת מצה במעשר שני
- (1) ולא קמפיק לי' למעשר שני מבכל מושבותיכם
- (ב) תירוץ

- (i) הרי בסוגיא ג' גם ר' עקיבא אית לי דאין יוצאין בבכורים מטעם מושבותיכם
 - (ii) ואפ"ה קפליג אר' יוסי וקסבר דיוצאין במעשר שני
 - (1) דאוקי עלה רבויא דמצות מצות וכו'
 - (2) ועל קושית מה ראית משיב מרבה אני וכו'
 - (iii) ומסתבר דגם לר' יוסי אילו יליף למעשר שני מבכל מושבותיכם
 - (iv) מיפרכי לי' למודו מכוחו דריבויא וכו'
 - (v) והלכך עדיפא לי' למיפק מעוני
- (4) מהרש"א חלק א'

(א) קשיא

(i) ניהדר לעיל דאמרינן

- (1) דבדף לח אית לן דאלו הוי ילפינן דאין יוצאין בלחמי תודה מטעם דבכל מושבותיכם
- (2) הוינא יוצאין בלחמי תודה בזמן נוב וגבעון
- (ב) ואמאי לא מתרצי התוספות דבגלל זה עדיף לי' לר' יוסי ליגמר מעשר שני מדרוש אחר
 - (i) דאי מדרוש דבכל מושבותיכם הוינא יוצאין בי' בזמן נוב וגבעון
- (ג) תירוצ

(i) ר' יוסי קמיירי במעשר שני **בירושלים**

(ii) והרי דמדובר בזמן הזה ולא בזמן נוב וגבעון

(5) מהרש"א חלק ב'

(א) במכילתא איתא דאין אדם יוצא ידי חובתו במעשר שני ולחמי תודה

(i) דאינן נאכלין בכל מושבותיכם

(ב) וכן איתא בפירוש רש"י על החומש

(ג) קשיא

(i) בפשיטות ס"ל למכילתא כר' יוסי לענין מעשר שני

(ii) ואמאי לא קדריש לי' טעמי דר' יוסי מלחם עוני

(ד) תירוצ

(i) מוכרח

(1) דמכילתא קסבר לי' דלא כתוספות

(2) ודר' יוסי אכן יכול לסמוך אבכל מושבותיכם להפיק דאין יוצאין במעשר שני

(3) ולא קשה לי' למכילתא אמאי הוצרך לי' לר' יוסי הגלילי עוד טעמא דלחם עוני

(ה) קשיא

(i) האיך קא סמך מכילתא אבכל מושבותיכם שלא לצאת בלחמי תודה

(ii) הרי קבענו דבזמן נוב וגבעון נאכלין היו בכל מושבותיכם

(ו) תירוצ

(i) מכילתא בזמן בית עולמים קמיירי

תד"ה פרט לחלוט וד"ה דכולי עלמא ולחם שאין אפוי (בדף לז):

עבה אף במשקין	רכה במשקין ולא הדר אפאו	רכה במשקין והדר אפאו		רכה בלא משקין	
בין באלפס בין לא באלפס	אף בהרתיח ולבסוף הדביק	הדר אפאו באלפס	הדר אפאו בתנור	אלפס הדביק ולבסוף הרתיח	אלפס הרתיח ולבסוף הדביק
מהלך ב' בחלוט ואשישה דדף לו:	חלת המסרת לר' יהושע בן לוי		מהלך א' בחלוט ואשישה דדף לו:	חלת המסרת לריש לקיש	
חייב לכ"ע, דכעין תנור חשוב אף לר' יהודה וברכתו המוציא חוץ באינו סועד או באין לו תואר לחם	פטור לכ"ע	י"ג דחייב (לר"ל דוקא בהדר אפאו בהרתיח ואח"כ הדביק)	לרבנן חייב לר' יהודה פטור	לר"י חייב לר"ל פטור	חייב לכ"ע

1) גמרא דידן

(א) תנו רבנן לחם עוני פרט לחלוט ואשישה

(i) מלת חלוט משמעו במשקין (כלומר רותחין)

(ii) שים לב דלא הוזכרה כאן אפיה בתנור או באלפס

(ב) ומאי משמע דהאי אשישה לישנא דחשיבותא דכתיב וכו'

2) גמרא בדף לז.

(א) חלת המסרת פטורה מן החלה

(ב) מאי חלת המסרת

(i) אמר ר' יהושע בן לוי זה חלוט (ברותחין) של בעלי בתים דלאו לחם מיקרי

(1) ותוספות (כמבואר במהרש"א) מפרשי

(א) דנהי דחלוט של בעלי בתים וחלוט ואשישה דלעיל

(ב) תרוייהו במשקין קמיירי

(ג) שונה דינן

(i) דהנהו דלעיל לחם מיקרי

1. דבלילתן עבה

2. או הדר אפאו

a. בתנור

b. או (לפי חד גרסא)

- i. באלפס (לר"ל כשהרתיחו ולבסוף הדביקו)
- (ii) משא"כ חלוט של בעלי בתים קמיירי
1. בבלילתו רכה
 2. ולא הדר אפאו
- (ii) ריש לקיש לא פליג אדינו דר' יהושע בן לוי
- (1) אבל ס"ל דבברייתא לא בחלוט ברותחין עסקינן
- (א) אלא במעשה אלפס בלא משקין
- (ב) ובהדביק ולבסוף הרתיח
- (i) דלאו לחם מיקרי
- (iii) ור' יוחנן ס"ל
- (1) דבציור דריש לקיש
- (א) דהיינו עשאן באלפס בלא רותחין בהדביק ולבסוף הרתיח
- (2) מיקרי לחם דלא כריש לקיש
- (3) וכאן בעשאן בחמה עסקינן
- (3) מהרש"א על תד"ה דכולי עלמא
- (א) קשיא (עיין בטבלא)
- (i) בדף לז. מקשינן בגמרא
- (1) תא שמע יוצאין במצה הינא ובמצה העשוי' באלפס, וקשיא לריש לקיש
- (ii) אמאי לא משני דבלילתו עבה עסקינן
- (ב) תירוץ
- (i) הגם דבבלילתו עבה לחם מיקרי
- (ii) אין יוצא בו דלאו לחם עוני היא
- (iii) כמו חלוט ואשישה דאין יוצאין בהן אע"ג דלחם מיקרי
- (4) ניהדר לתוספות (כמבואר במהרש"א)
- (א) קבענו דבלילתו עבה לחם מיקרי לגבי חיוב חלה
- (ב) רבינו תם מוסיף דמקרי לחם גם לענין ברכת המוציא
- (ג) קשיא
- (i) בכיצד מברכין איתא דטריתא חייב בחלה אבל ברכתו מזונות
- (ii) הרי דמושגי חלה וברכות אינן תלויין זה בזה
- (ד) תירוץ
- (i) טריתא ברכתו מזונות מפני שלברכת המוציא צריכין לחם שסועד
- (5) תד"ה לחם שאין אפוי בתנור
- (א) ריש לקיש מפיך לי' דמעשה אלפס בבלילתו רכה לאו לחם מיקרי

- (i) מואכלתם לחמכם בתנור דמינה ילפינן דאין לחם אלא האפוי בתנור
- (ב) קשיא
- (i) מאחר דמקרא ילפינן דאין לחם אלא האפוי בתנור
- (ii) אמאי אית לי' לריש לקיש
- (1) דבלילתו עבה (ואפילו במשקין) מיקרי לחם
- (2) ובלילתו רכה מיקרי לחם בחזר ואפאו בתנור
- (ג) תירוץ
- (i) כעין אפאו בתנור חשיבי
- (ד) קשיא
- (i) תינה לרבנן דר' יהודה דלדידהו בבלילתו רכה בחזר ואפאו בתנור מיקרי לחם
- (ii) אבל לר' יהודה קשה
- (1) דאית לי' בבלילתו רכה בחזר ואפאו בתנור לא מיקרי לחם
- (2) ומוכרח דלא סגי לי' כעין תנור, ותנור ממש איצטריך לי'
- (3) ואמאי לדידי' בבלילתו עבה לחם מיקרי
- (ה) תירוץ
- (i) משמעוטי' ד"לחמכם בתנור אחד" היינו אותו מין לחם (כלומר בלילתו עבה)
- (ii) דברוב זימני אופין בתנור

דף לז.

רש"י ד"ה וכן לענין לחמי תודה

(1) גמרא

(א) יוצאין במצה הינא

(i) מאי מצה הינא

(1) כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה

(ב) אמר רבא וכן בלחמי תודה נמי יוצאין במצה הינא

(i) פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב

(ג) מהו דתימא דבתודה אסור להביא פרוסה

(i) והכא כמאן דפריסא דמי

(1) קא משמע לן

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מסתבר דמידי דחשוב כלחם לענין מצה בפסח גם כן חשוב כלחם לענין לחמי תודה

(ii) והיה יכול להקשות "פשיטא" גם אלו לא איכתב לחם בתרוייהו

(iii) והא ראי' דגם כשהשיבו דלאו פשיטא היא

(1) משום דאי לאו קרא יכולין לטעות

(2) דלענין לחמי תודה דהינא מיקרי פרוסה

(iv) לא קאמרי דה"א דלאו לחם מיקרי

דף לז:

תד"ה ותנא קמא מאי שנא החליטה

(1) גמרא

(א) המעיסה (קמח על רותחין) בית שמאי פוטרין בחלה ובית הלל מחייבין

(ב) החליטה (רותחין על קמח) בית שמאי מחייבין בחלה ובית הלל פוטרין

(ג) מאי שנא המעיסה מאי שנא החליטה

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) מובן דבית הלל סברי

(1) דכשנותנין קמח למעלה

(א) חלקו של קמח שנאפה רובו הוא

(ב) כנגד חלקו שנבשל מרותחין שלמטה

(2) ודכשנותנין קמח למטה

(א) חלקו של קמח שנתבשל מרותחין שלמטה רובו הוא

(ב) כנגד חלקו שנאפה

(ii) ומובן נמי שנימוקם דב"ש להיפוך הוא

(iii) ובפשיטות עיקר מחלקותם תלוי

(1) באם עילאה גבר או תתאה גבר

(iv) ואמאי קא מקשי מאי שנא המעיסה מאי שנא החליטה

(v) שנא ושנא!

(ב) תירוץ

(i) מפני שהסבר זה לא יועיל

(1) היכי דאיכא רק שיעור חלה מצומצם

(א) דהגם דלא נתבשל רק מיעוטא דמיעוטא גם כן ליפטר מחלה

תד"ה אמר לך ר' יוחנן תנאי היא

<p>קוש' מהרש"א הרי גם מתנא קמא אליבא דרב יהודה אמר שמואל מוכרח דאותן דמחייבי באלפס קמיירי (כר' יוחנן) דאי בתנור היינו חכמים</p>		<p>תנא קמא (אליבא דרב יהודה אמר שמואל) פליגי ב"ש וב"ה דחד מנהון מחייב בין בהמעיסה בין בהחליטה ואידך פוטר לר' ישמעאל בר' יוסי לא פליגי ב"ש וב"ה:</p>
<p>ת"י מהרש"א יכול להיות דהמחייבין (ב"ה או ב"ש) איירי רק בתנור, ודלא כר' יוחנן, ולא תקשי מאי מוסיפין חכמים, דחכמים מיפלגי וסברי דלא נחלקו ב"ש וב"ה ושניהם מחייבי בתנור בין בזו בין בזו, משא"כ לקושית התוס' מר' ישמעאל בר' יוסי דליכא לתרוצי כן דלדידי' לא נחלקו ב"ש וב"ה ול"צ לחכמים לפרושי כלום</p>	<p>תוספות: קשה הרי מוכרח דחיובא באלפס (כר' יוחנן) דאי פטור באלפס וחייב רק בתנור היינו חכמים, וק' אמאי לא אמר ר' יוחנן אנא כאותו לשון דר' ישמעאל בר' יוסי סבירא לי</p>	<p>או דסברי דמעיסה וחלוטה שניהם לחיוב</p>
<p>והא ראי' דגם ריב"י מוסיף אתנא קמא רק דלא נחלקו ב"ש וב"ה אי לחייב או לפטור בין חלוטה בין מעיסה</p>	<p>תוספות: ניהא דיכול להיות דהפטור מיסב אף אתנור, ומחולק בזה אחכמים (ולית ראי' לר' יוחנן דס"ל דמעשה אלפס חייב)</p>	<p>או דסברי דמעיסה וחלוטה שניהם לפטור</p>
<p>והא ראי' דגם ריב"י מוסיף אתנא קמא רק דלא נחלקו ב"ש וב"ה אי לחייב או לפטור בין חלוטה בין מעיסה</p>		<p>וחכ"א מעיסה וחלוטה שניהם באלפס פטור בתנור חייב</p>

(1) גמרא

(א) ר' יוחנן ס"ל דמעשה אלפס חייב

(ב) בברייתא א' איתא

(i) דלרב יהודה אמר שמואל

(1) ב"ש וב"ה פליגי

(א) דחד מנהון מחייב בין במעיסה בין בהחליטה

(ב) ואידך פוטר

(ii) לר' ישמעאל בר' יוסי לא פליגי ב"ש וב"ה:

(1) או דסברי דמעיסה וחלוטה שניהם לחיוב

(2) או דסברי דמעיסה וחלוטה שניהם לפטור

(iii) וחכ"א מעיסה וחלוטה שניהם באלפס פטור בתנור חייב

(iv) וקשה לר' יוחנן דלא ס"ל כשום תנא

(ג) בברייתא ב' איתא

(i) ת"ק סבר דמעיסה והחליטה אינן חייבין בחלה

- (ii) ר' יהודה אומר אין לחם אלא האפוי בתנור
- (iii) קשיא
- (1) ר' יהודה היינו תנא קמא
- (iv) תירוץ אליבא דר' יוחנן
- (1) תנא קמא סבר מעשה אלפס חייבין
- (2) ר' יהודה סבר מעשה אלפס פטורין
- (v) ור' יוחנן ס"ל כתנא קמא
- (2) תוספות (כמבואר במהרש"א)
- (א) קשיא (עיין בטבלא)
- (i) נלך בלשנא של ר' ישמעאל בר' יוסי
- (1) דאליבי' ב"ש וב"ה תרוייהו ס"ל דהמעיסה והחליטה חייבין
- (ii) מוכרח דמדובר אף באלפס
- (iii) דאי מדובר רק בתנור
- (iv) היינו חכמים דמחייבי בתנור ופטרי באלפס
- (v) ותדע דבשביל טענה דומה בברייתא ב' (ר' יהודה היינו תנא קמא)
- (1) הוכיח ר' יוחנן דמוכרח דתנא קמא ור' יהודה קמיפלגי באלפס
- (2) ודס"ל לר' יוחנן כת"ק דמחייבי
- (vi) וא"כ גם כאן בברייתא א' אמאי לא אמר ר' יוחנן דס"ל כר' ישמעאל בר' יוסי
- (1) ללשנא דבו ב"ה וב"ש תרוייהו מחייבי
- (ב) שים לב דללשנא דבו ב"ה וב"ש תרוייהו פטרי אין להקשות
- (i) דיכול להיות דפטרי אף בתנור
- (ii) ובזאת קמיפלגי אחכמים
- (iii) והלכך אי אפשר לו לר' יוחנן לאוכוחי דס"ל ב"ה וב"ש כוותי'
- (3) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לשטת רב יהודה אמר שמואל
- (1) דב"ש וב"ה פליגי
- (א) דחד מנהון ("המחייבים") מחייב בין בהמעיסה בין בהחליטה
- (ב) ואידך פוטר ("הפטורים")
- (ii) אמאי לא מקשי התוספות כדלעיל, כלומר
- (1) מוכרח דהמחייבים מחייבי אף באלפס
- (2) דאי לאו הכי היינו חכמים
- (3) ואמאי לא קמתרץ ר' יוחנן דס"ל כהמחייבים

(4) מאחר שקבענו דמחייבי אף באלפס

(ב) תירוץ

(i) יכול להיות דהמחייבים מחייבי רק בתנור

(ii) וס"ל כחכמים דבתנור חייב ובאלפס פטור

(iii) וחכמים משמיעים דלא נחלקו ב"ש וב"ה

(1) ובזה פליגי חכמים על שטת רב יהודה אמר שמואל

(ג) שים לב

(i) דר' ישמעאל בר' יוסי פליג אתנא קמא אליבא דרב יהודה אמר שמואל

(ii) רק בהא דלת"ק מיפלגי ב"ש וב"ה

(1) אי לחייב בתרוייהו

(2) או לפטור בתרוייהו

(iii) ולר' ישמעאל בר' יוסי לא מיפלגי ותרוייהו ס"ל או לחיוב או לפטור בין במעיסה בין בהחליטה

(iv) וא"כ עומד על הדעת דגם מחלקותם דחכמים אשטת תנא קמא

(v) גם כן עולה כעין זה לאורויי דלא נחלקו ב"ש וב"ה וחייב בתנור לכ"ע

(ד) ועוד שים לב

(i) דכשהקשו התוספות לעיל מלשנא דר' ישמעאל בר' יוסי

(1) דתרוייהו מחייבי ולא פליגי ב"ש וב"ה

(2) לא ה"ל בידינו להשיב דאתי חכמים לאורויי דלא נחלקו ב"ש וב"ה

(א) דהרי כבר מדברי ר' ישמעאל בר' יוסי ידענו דלא נחלקו ב"ש וב"ה

תד"ה דכולי עלמא

עיינ בדף לו: תד"ה פרט לחלוט

תד"ה לחם שאין אפוי בתנור

עיינ בדף לו: תד"ה פרט לחלוט

תד"ה הדביק מבפנים

(א) הקדמה

(i) אלפס רגיל

(1) הדביק בפנים והרתיח מבחוץ

(ii) תנור רגיל

(1) הדביק מבחוץ והרתיח בפנים

(iii) אלפס דומה הרבה לתנור

(1) הדביק מבפנים והרתיח מבפנים (דרתיחה מבפנים עיקר דינו דתנור)

(iv) אלפס דומה קצת לתנור

(1) הדביק מבפנים ולא הרתיחו אלא הניח אבוקה כנגדו מבפנים למעלה

(v) תנור דומה הרבה לאלפס

(1) הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ כמעשה אלפס ממש

(vi) תנור דומה קצת לאלפס

(1) הדביק מבפנים התנור ואבוקה כנגדו מבפנים

(vii) תנור דומה מעט מעט לאלפס

(1) הדביק מבפנים התנור והרתיח בפנים (דרתיחת פנים עיקר דינו דתנור)

(2) גמרא (מבואר בתוספות למטה)

(א) לריש לקיש מעשה אלפס שהדביקן ולבסוף הרתיחן לאו לחם הן

(ב) לר' יוחנן אפילו כשהדביקן ולבסוף הרתיחן לחם הן

(ג) אמר לי רבה לר' זירא בעי מיני' דעולא הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו

(ד) אמר לי ר' זירא ... הי ניהו מעשה אלפס!

(ה) אמר לי רב יוסף לר' זירא בעו מיני' דעולא הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מבפנים למעלה מהו

(3) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) רבה איבעי לי' אי פליג ר' יוחנן אריש לקיש וס"ל דמיקרי לחם

(i) אף באלפס רגיל

(1) שהדביקו בפנים והרתיחו בחוץ

(ב) ופשט לי' ר' זירא דר' יוחנן ס"ל דפליג גם בהא וס"ל דלחם מיקרי

(ג) ומדאיבעי לי' לרבה דדלמא מודי לי' ר' יוחנן לריש לקיש באלפס רגיל דלאו לחם הוא

(i) מוכרח דקס"ד דפליגי רק באלפס שאינו רגיל

(1) כלומר בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים

(ii) ואפילו בהא קסבר ריש לקיש דלאו לחם מיקרי

(ד) ואחר דפשט לי' ר' זירא דפליגי באלפס רגיל

- (i) לא מסתבר למימר דחזר בי' רבה ממאי דסבר דפליגי באלפס שאינו רגיל
- (ii) ולהיפוך מסתבר דפליגי
- (1) בין באלפס רגיל כדפשט לי' ר' זירא
- (2) ובין באלפס שאינו רגיל כדסבר רבה כד איבעי' לי' לר' זירא
- (ה) קשיא
- (i) אם כן קשה אמאי מיבעיא לי' לרב יוסף
- (1) באלפס שאינו רגיל (הדביק מבפנים והרתיח מבפנים)
- (2) ואבוקה כנגדו מלמעלה
- (ii) שמא נאמר
- (1) דאיבעיא לי' אליבא דר' יוחנן
- (iii) אי אפשר לומר כן
- (1) דהרי קבענו דאף באלפס רגיל ס"ל דלחם מיקרי
- (2) וכ"ש מיקרי לחם באלפס שאינו רגיל כשהרתיחו מבפנים כעין תנור
- (iv) שמא נאמר
- (1) דאיבעיא לי' אליבא דריש לקיש
- (v) אי אפשר לומר כן
- (1) דהרי קבענו דאף באלפס שאינו רגיל ס"ל דלאו לחם מיקרי
- (2) ומאי נפקא לן בזה דגם הניח אבוקה כנגדו מבפנים למעלה
- (vi) שמא נאמר (כמו דמסקי תוספות למטה לפירושם)
- (1) דרב יוסף איבעיא לי' אליבא דריש לקיש
- (א) היאך דלא הסיקו בפנים בכלל
- (ב) ורק הניח אבוקה כנגדו מבפנים למעלה
- (vii) אי אפשר לומר כן
- (1) דקבענו בהקדמה לעיל
- (2) דבלא הסיקו בפנים ממעיט דמויו לתנור
- (3) וכ"ש דלאו לחם מיקרי
- (ו) תירוץ
- (i) מוכרח דלא איבעיא להו לרבה ורב יוסף באלפס בכלל
- (ii) אלא דאיבעיא להו בתנור ככה:
- (1) רבה איבעיא לי'
- (א) לריש לקיש דבאלפס מיקל למימר דלאו לחם מיקרי
- (ב) מה יסבור בתנור שהדביקו בפנים והרתיחו מבחוץ
- (i) דבו קבענו בהקדמה דדומה **הרבה** לאלפס

(2) ופשט ל"ר' זירא דהי ניהו דין אלפס ולאן לחם מיקרי

(3) ואח"כ איבעיא ל"ר' רב יוסף לר' זירא

(א) מה יסבור ריש לקיש בתנור דלא הרתיחו בכלל

(i) אלא הניח אבוקה כנגדו בפנים למעלה

(ii) דבו קבענו בהקדמה דדומה רק קצת לאלפס

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי פשיטא להו לתוספות דלא קמבעיא ל"ר' לרב יוסף

(1) בתנור שהדביקו בפנים והרתיחו בפנים וגם הניח אבוקה כנגדו למעלה

(ב) תירוץ

(i) דהרי בהקדמה קבענו

(1) דהדביקו בפנים והרתיחו בפנים

(2) דומה רק מעט מעט לאלפס

(א) דרתיחת פנים עיקר דינו דתנור היא

(3) ואמאי יגרע דינו מתנור בזה דגם הניח אבוקה כנגדו בפנים

דף לח.

תד"ה אתיא לחם

(1) גמרא

- (א) לדברי ר' מאיר דמעשר שני ממון גבוה הוא
- (ב) אין יוצאין חובת פסח במצה של מעשר שני
- (ג) דאתיא לחם לחם מה להלן משלכם אף כאן משלכם

(2) תוספות

(א) קשיא

- (i) אמאי איצטריכא לי' לעיל מדרוש מיוחד
- (ii) דאין יוצאין ידי חובת מצה בטבל וודאי
- (iii) הרי לא חשוב "לכם"
- (iv) דגם באתרוג נחשב דמאי לכם
- (v) רק מטעם דאי בעי מפקיר נכסי' והוי עני וחזי לי'
- (vi) והאי מיגו לא שייך בטבל וודאי

(ב) תירוץ

(i) ישנם ציורים בהם טבל חשוב כשלכם, כגון היכן דבעל הטבל הוא

(1) כהן

(2) או לוי

(3) או ישראל עני וכבר הופרשו תרומה ומעשר ראשון

(א) בכך שהתבואה טבולה רק למעשר עני

(ב) שהוא בבעלותו של עני

(3) מהרש"א

(א) מלת עני קאי גם על כהן ולוי

(ב) ומילים שכבר הופרשו תרומה ומעשר ראשון קאי נמי על לוי

(ג) בכך שכוונת תוספות ככה:

(i) כהן עני

(1) אף בלא הופרש תרומה

(2) ואליבא דמ"ד דמעשר לכהן, אף בלא הופרש מעשר

(ii) לוי עני

(1) היכי שכבר הופרשו ממנו

(א) תרומה

(ב) ומעשר

(i) בשביל תרומת מעשר דפתיכא במעשר ומשל כהן היא

ד קשיא

(i) אמאי לא מצרכי התוספות גם כן שכבר יופרש ממנו מעשר שני

ה) תירוץ

(i) אליבא דרבנן דפליגי אר' מאיר קיימינן

(ii) דקסברי דמעשר שני ממון הדיוט הוא

תד"ה אבל חלתו

(1) גמרא

(א) בעי ר' שמעון בן לקיש

(ב) מהו שיצא אדם בחלה של מעשר שני בירושלים

(ג) כי תיבעי לך אליבא דר' עקיבא דבעי היתר מושבות וכו'

(2) תוספות

(א) מחיצות קולטות למעשר שני

(i) דמשנכנס מעשר שני לירושלים

(1) לכולי עלמא אינה נפדה כשהוא טהור אף לאחר שיצא מהעיר

(2) ועיין לעיל דף לו: בד"ה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי'

(א) על פלוגתת ר' אלעזר ורבנן אי מותר לפדותו אחר שנטמא

(ii) ישנה מחלוקת אי דינו דמחיצת קולטות דאורייתא או דרבנן הוא

(ב) קשיא

(i) אי מחיצות קולטות דרבנן

(ii) הרי דמדאורייתא נפדה לאחר שיצא מהעיר

(iii) ואמאי אמרת דאינו נאכל בכל מושבותיכם

(ג) תירוץ (כמבואר במהרש"א)

(i) גם אם האיסור לפדותו לאחר שיצא איסור דרבנן הוא

(ii) הרי סוף כל סוף אינו נאכל בכל מושבות

(iii) כמו דאמרינן בדף לה: דאינו יוצא בטבל דרבנן

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בדף לו: הקשו בגמרא

(1) מה ראית לרבות מעשר שני ולא בכורים

(ii) ותרצו

(1) מרבה אני מעשר שני שיש בו היתר בכל מושבות

(א) כדר' אלעזר במעשר שני שנטמא

(iii) ומוכרח דס"ל דמעשר שני טהור אינו נאכל בכל מושבות

(1) משום דמחיצות קולטות

(iv) האם גם שם נוכל לומר דקולטות רק מדרבנן

(ב) תירוץ

(i) לא, ושאני מכאן כדלהלן

(ii) כאן בדף לח. מדובר באם יוצאין לעת עתה בחלת מעשר שני

(1) ולכן מן הענין דמחיצות קולטות עכשיו

(2) הגם דקולטות רק מדרבנן

(3) סוף דבר הוא דאינו נאכלין עכשיו בכל מושבות

(iii) בדף לו:

(1) מדובר בהאיך לאוקי רבוי דאורייתא

(2) ולכן רק דיני דאורייתא הויין מן הענין

תד"ה או דלמא הואיל

(1) גמרא

(א) בעי ר' שמעון בן לקיש

(ב) מהו שיצא אדם בחלה של מעשר שני בירושלים אליבא דר' עקיבא

(i) דבעי במושבותיכם

(1) דלמא במעשר שני חולין יוצא

(א) משום דאית בל' היתר מושבות אם נטמא כדר' אלעזר

1. דאפילו אחר שנכנס לירושלים פודהו אם נטמא

(ב) אבל חלה דאי מיטמיא לית לה היתר לא נפיק

(2) או דלמא אמרינן הואיל ואי לא קרי עליה שם חלה ואיטמי

(א) אית לה היתר במושבות כדר' אלעזר וכו'

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) בדף לו: איתא

(1) יכול יצא אדם ידי חובתו בבכורים

(2) ת"ל במושבותיכם... יצאו בכורים שאינן נאכלין אלא בירושלים

(ii) בגמרא דידן איתא דאי אמרינן הואיל ולא קרי עלי' שם חלה

(1) חשוב כאלו איננו חלה

(2) וחשוב כנאכל בכל מושבותיכם

(3) ובכך נפיק בל' ידי חובת מצה

(iii) ומאי שנא דבדף לו:

(iv) לא אמרינן

(1) הואיל אי לא קרי עלי' שם ביכורים

(2) מיקרי נאכל בכל מושבותיכם

(ב) תירוץ

(ג) הא דאיתא כאן דאי אמרינן הואיל

(i) מקרי נאכל בכל מושבותיכם

(ii) היינו רק בנידון דידן דכרוכים במצה

(1) דינן דמעשר שני וחלה

(iii) אשר כל אחד בפני עצמו נאכל בכל מושבותיכם

(iv) ומיבעיא לן אי מטעם "הואיל" מפרדידין הדינין

(v) בכדי שכל אחד יחשב בעצמות דינו

- (vi) כאלו לא פתיכא בי' דינ' דחברי'
- (ד) אבל לא אמרינן הואיל
 - (i) להסיר מדין אחד דכריך במצה
 - (1) כלומר מדין בכורים
 - (ii) חסרון עצמיות שבו דאינו נאכל בכל מושבותיכם
- (ה) קשיא
 - (i) הרי מעשר שני בעצם הדין
 - (ii) נאכל בכל מושבותיכם לפני שנכנס לירושלים וקלטוהו מחיצות
 - (iii) ואחר שקלטוהו מחיצות
 - (1) נימא הואיל ואי לא נכנס לירושלים נאכל בכל מושבותיכם
 - (iv) ואמאי איצטריך לן לדר' אלעזר
- (ו) תירוץ
 - (i) לא אמרינן הואיל
 - (1) להסיר חסרון מציאות (הכנסה לירושלים)
 - (2) שהיא מן הענין לדין דכריך במצה
 - (ii) השווה גמרא דידן דמיבעיא לן אי אמרינן הואיל רק להפריד דיני מעשר שני וחלה
 - (1) ולא מתקנינן שום אחד מהב' דינין
 - (2) או מציאות שהוא מן הענין לשום אחד מן הדינים

תד"ה ר' יהודה אומר יקבר

קרוב מקום		רחוק מקום		לקוח בכסף מעשר שני
טמא	טהור	טמא	טהור	
נפדה	לא נפדה	לא נפדה	נפדה	רבנן דפסחים דף מו
לא נפדה			לא נפדה	ר' יהודה
			לא נפדה	רבנן דזבחים לפי גרסא א'

(1) תוספות

(א) דיני פדי' במעשר עצמו

(i) מעשר טהור נפדה ברחוק מקום (לפני שקלטתו מחיצות)

(ii) מעשר טמא נפדה בקרוב מקום אליבא דר' אלעזר

(ב) דיני פדי' ללקוח במעשר

(i) לרבנן

(1) לקוח טהור נפדה ברחוק

(2) לקוח טמא נפדה בקרוב

(ii) לר' יהודה

(1) הלקוח טהור לא נפדה ברחוק מקום

(2) והלקוח טמא לא נפדה בקרוב מקום

(iii) בקיצור

(1) רבנן מקילים בין בקרוב בין ברחוק

(2) ר' יהודה מחמיר בשניהם

(ג) קשיא

(i) בזבחים דף מט. איתא דלרבנן

(1) אע"ג דמעשר טהור נפדה ברחוק מקום

(א) לקוח טהור לא נפדה ברחוק מקום

(2) מהרש"א

(א) אית גרסא בזבחים דר' יהודה הי ניהו דקסבר לקוח טהור לא נפדה ברחוק מקום

(ב) ובזאת מתורץ קושית תוספות

דף לח:

גמרא רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות וכו'

(1) גמרא

(א) חלות תודה

(i) עשאן לעצמו אין יוצא בהן

(1) דמשתמרות לשם זבח ולא לשם מצה

(ii) עשאן לימכר יוצא בהן

(1) דמשתמרות גם לשם מצה אי לא מזדבן לזבח

(ב) ותיפוק לי' דהוה לי' מצה עשירה

(i) דהא נילושה בשמן

(ג) רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות ואין כאן עושר

(2) תד"ה ומי פירות אין מחמיצין בדף לה:

(א) פיל' ר"ת דמי פירות אין מחמיצין כל עיקר

(ב) והא דאמר אם לש ביין ושמן ודבש תשרף מיד

(i) כשעירב עמהן מים דאז ממהרות יותר להחמיץ

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כיון דלא היתה רק רביעית שמן לכמה חלות

(ii) מוכרח דעירב השמן במים ללישה

(iii) וא"כ ממהרות להחמיץ

(iv) והיאך יוצאין בחלת תודה כשעשאן לימכר

(ב) ב' תירוצים

(i) תירוץ א'

(1) מנחות שאני דלישה דידהו בכהנים זריזין או במקום כהנים זריזין

(ii) תירוץ ב'

(1) שיעור שמן שלה לא הספיק לחלות תודה למהר להחמיץ

(2) כמו שלא הספיק לחלות תודה ליקרא מצה עשירה

תד"ה נאכלים בנוב וגבעון

(1) גמרא

- (א) חלות תודה עשאן לעצמו אין יוצא בהן
- (ב) דאטיא מושמרתם וכו'
- (ג) ותיפוק לי' דאינן נאכלין אלא בירושלים לפני מן החומה ולא בכל מושבות
- (ד) אמר ריש לקיש זאת אומרת חלות תודה הוקרבו בנוב וגבעון
- (ה) ואז נאכלות בכל מקום

(2) רש"י

- (א) דלא כר' שמעון
- (ב) דס"ל דבנוב וגבעון קרבו רק פסחים וחובות הקבוע להם זמן

(3) גמרא בדף לו:

- (א) תניא יכול יצא אדם ידי חובתו בכורים
 - (i) ת"ל בכל מושבותיכם תאכלו מצות
 - (ii) מצה הנאכלת בכל מושבות יצא וכו'
- (ב) יכול שאני מוציא אף מעשר שני ת"ל מצות מצות ריבה
- (ג) מה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא בכורים
- (i) מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר' אלעזר
- (1) דא"ר אלעזר מעשר שני שנטמא פודין אותו אפילו בירושלים

(4) תוספות

- (א) קשיא בשם רבינו נסים גאון
 - (i) בכורים חובות הקבוע להם זמן הן כמו קרבן פסח
 - (ii) וא"כ קרבו בכורים בנוב וגבעון לכ"ע ואף לר' שמעון
 - (iii) ואז נאכלו בכל מושבות
 - (iv) וא"כ מאי שנא בכורים מחלות תודה
 - (v) דבחלות תודה בלא מיעוט מושמרתם
 - (vi) היינו אומרים דיוצאין בהן דנאכלין בכל מושבות

(5) מהרש"א

- (א) קשיא א'
 - (i) למעשר שני ישנו דין מיוחד דנאכל לכל ישראל בזמן נוב וגבעון
 - (ii) והי' לו לרבינו נסים גאון להקשות
- (1) אמאי סמכו בגמרא על דינו דר' אלעזר במעשר שני שנטמא
- (א) כדי לרבות שיוצאין במצת מעשר שני

- (2) הוה להו למימר בפשיטות דמיקרי נאכל בכל מושבות בזמן נוב וגבעון
- (iii) והא ראי' דבדף לו: הקשו התוספות כן בפשיטות
- (ב) קשיא ב'
- (i) בדף לו: קא מסקי התוספות:
- (1) דבכורים נאכלו בכל ישראל בזמן נוב וגבעון
- (2) **דמאי שנא ממעשר שני**
- (ii) ואמאי לא קסמך רבינו נסים גאון על מאי שנא זה
- (iii) ואמאי איצטריך לי' למפיק לבכורים דינו דנאכל לכל ישראל
- (1) מהא דבכורים חובות שיש להן זמן הן וכו'
- (ג) תירוץ לפי גרסא א' בר' שמעון
- (i) **לר' שמעון**
- (1) **חובות הקבוע להם זמן**
- (i) כגון פסח ובכורים
- (ב) קרב בנוב וגבעון
- (ג) וכולהו קדשים קלים הן
- (ד) ואיתקשי לפסח
- (ה) ונאכלין בכל ישראל כפסח
- (2) **חובות שאין להם זמן**
- (א) כגון מעשר בהמה
- (ב) לא קרבו בנוב וגבעון
- (ג) וג"כ נאכלו בכל ישראל
- (3) **חובות דאיתקש למעשר בהמה**
- (א) כגון מעשר דגן
- (ב) ג"כ נאכלו בכל ישראל
- (ii) **לר' יהודה**
- (1) **גם חובות שאין להם זמן**
- (א) כגון מעשר בהמה
- (ב) קרבו בנוב וגבעון
- (ג) ולפי דאינן דומין לפסח שקבוע לו זמן
- (ד) לא איתקשי לפסח
- (ה) ונאכלין רק בתוך נוב וגבעון עצמן
- (i) ולא בכל ישראל
- (ו) וכן במעשר דגן דאיתקיש לי'

(2) אבל חובות הקבוע להם זמן

(א) כגון פסח ובכורים דדומה לו

(ב) נאכל בכל ישראל

(iii) והלכך

(1) לא קמקשי רבינו נסים גאון ממעשר שני דנאכל בכל מושבות בזמן נוב וגבעון

(א) משום דקושיתו לא יעלה אלא אליבא דר' שמעון

(ב) דאליבא דר' יהודה לא נאכלו אלא בתוך נוב וגבעון עצמן

(2) ומשום דאין לו להקשות ממעשר שני

(א) מובן דג"כ אין לו להקשות מבכורים על סמך מאי שנא ממעשר

(3) ועדיפא לי' להקשות לבכורים מטעם דקבוע לו זמן

(א) דבגלל זה סבירא להו לכולי עלמא דנאכלין בכל מקום

(ד) תירוץ לפי גרסא ב' בר' שמעון

(i) הקדמה

(1) דומה כדלעיל

(2) חוץ בזה דלר' שמעון

(א) חובות שאין קבוע להם זמן

(i) כגון מעשר בהמה

(ii) לא קרב בכלל בנוב וגבעון

(iii) ונאכלו רק לאחר שהומם ונפדה

(ב) ומעשר שני דאיתקש לי'

(i) ג"כ נאכל רק ע"י פדי'

(ii) ולא קמקשי רבינו נסים גאון ממעשר שני דנאכל בכל מושבות בזמן נוב וגבעון

(1) משום דקושיתו לא יעלה אפילו אליבא דר' שמעון

דף לט.

גמרא אף מרור מין זרעים

(1) גמרא

- (א) אמר ל' רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא
(ב) ואימא הירדוף (עץ מר)
(i) דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים...
(ג) ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן חובתו בפסח
(i) כולן נזרעין בערוגה אחת
(ד) מאי נזרעין
(i) נזרעין כהלכתן שלא יינקו זה מזה שלא יעברו אכלאים
(ה) והא כבר תנינא
(i) ערוגה שהיא ששה על ששה טפחים זורעין בתוכה חמשה זרעונים
(ו) מהו דתימא הני מילי בזרעים אבל בירקות לא קמ"ל
(2) מהרש"א

- (א) במסקנא איתא בהדיא דמרור מין ירקות הוא ולא זרעונים
(ב) ולעיל כשאמרו "אף מרור מין זרעים"
(i) לא דייקי
(ii) וכוונתם דלאו מין עץ הוא כמו הירדוף

תד"ה ואימא הירדוף

דומיא דמצה דמין זרעים	ואימא מרור דהירדוף
דומיא דמצה שניקחת בכסף מעשר	ואימא מרור דהירדוף (סם) מות לבהמה)
דרכי דרכי נועם	ואימא הדס דהירדוף

(1) גמרא

(א) אמר לי' רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא

(i) ואימא הירדוף (עץ מר)

(1) דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים...

(ב) ואימא הרזיפו (מין זרע וסם המות לבהמה)

(i) דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור וכו'

(ii) משא"כ הרזיפו דאינו פרי מאכל

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) בסוכה דף לב: מבארין דהדס לאו הירדוף היא

(1) מטעם דרכיה דרכי נועם

(2) והירדוף לאו נועם הוא

(ii) ואמאי לא מתרצין באופן זה בגמרא דידן

(ב) תירוץ

(i) עדיפא לי' לתרץ דומיא דמצה דמין זרעים

(ii) משא"כ בסוכה דף לב: דאין לדמות הדס למצה

(iii) והלכך מוכרח לתרץ בדרכי' דרכי נועם

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בגמרא דידן פירשו דמרור אינו הרזיפי

(1) מטעם "דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור וכו' "

(ii) אמאי לא מקשי תוספות גם כאן כדלעיל

(1) דנתרץ בדרכי' דרכי נועם

(ב) תירוץ

- (i) משום דמתרץ כמו דלעיל
- (1) עדיפא לי' לתרץ דומיא דמצה שניקחת בכסף מעשר וכו'
- (ג) קשיא
- (i) להירדוף אמרינן מה מצה מין זרעים
- (ii) להירדוף אמרינן מה מצה שניקחת בכסף מעשר
- (iii) מסתברא דאין למעט הירדוף למצה בה מצה מין זרעים
- (1) דהרי הירדוף מין זרע היא
- (iv) אבל קשה
- (1) אמאי לא ממעיט לי' להירדוף במה מצה שניקחת בכסף מעשר
- (ד) תירוץ
- (i) המיעוט מן מה מצה מין זרעים עדיפא לי'
- (ii) ולהירדוף מוכרח למעטי' בניקחת בכסף מעשר
- (1) משום דאי אפשר למעטי' במה מצה מין זרעים
- (2) דגם הירדוף מין זרעים הוא כדאמרינן

דף לט:

גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים

(1) גמרא

- (א) אמר רב ירקות מרור נזרעין בערוגה אחת בת שש
- (ב) והא כבר תנינא
- (ג) מהו דתימא דה"מ בזרעים אבל בירקות לא סגי בשש
- (ד) למימרא דירקות אלימי
 - (i) והלכך ס"ד דלא סגי בשש
 - (ה) והתנן כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה א'
 - (i) אבל ירקות זורעין בערוגה א'
 - (1) דמשמע דירקות להקל

(2) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) אמאי לא פירשו המהו דתימא והמסקנא כדלהלן:
 - (1) מהו דתימא הני מילי בזרעים אבל בירקות לא
 - (2) דבירקות קילי טפי ואפילו בפחות משה לא ינקי
 - (3) קמ"ל רב להחמיר
- (ii) ובמהלך זו לא היינו מקשים לאח"כ
 - (1) "למימרא דירקות אלימא מזרעים"

(ב) תירוץ

(i) נזרעין בערוגה אחת משמע להקל

(ג) קשיא

(i) לאחר שקלי וטריא דלהלן

- (1) מהו דתימא הני מילי בזרעים דסגי בערוגה בת שש אבל בירקות לא
- (2) דירקות אפילו בערוגה בת ששה ינקי
- (3) קמ"ל רב להקל דלירקות נמי סגי בערוגה בת שש
- (ii) אמאי לא מקשי

(1) דהאיך קס"ד דלזרעים סגי בערוגה בת שש

(2) הרי במשנה שהביא לאחר כך איתא

(א) כל מיני זרעים אין זורעין אותה בערוגה אחת

(ד) תירוץ

(i) דהוה אמינא דאכן לזרעים סגי בבת שש

- (ii) ואותו משנה דכתיב בה כל מיני זרעים אין זורעין אותה בערוגה אחת
- (iii) בערוגה פחות משש קמיירי
- (ה) קשיא
 - (i) היאך קס"ד דמשנה בערוגה פחות משש קמיירי
 - (ii) הא תנינן בי'
 - (1) כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת
 - (2) ולדידך דמוקמית למשנה בערוגה פחות משש
 - (א) מלמדנו דירקות אפילו בפחות משש זורעין אותן
 - (iii) ואת אמרת בהוה אמינא דירקות אפילו בבת שש ינקי
 - (ו) תירוץ
 - (i) אין הכי נמי
 - (ii) ולאחר דקא מסקי קא משמע לן רב להקל
 - (iii) חזרו והקשו זאת הקושיא
 - (1) למימרא דירקות אלימא מזרעים והתנן וכו'
 - (2) כלומר היאך קס"ד דלירקות לא סגי בבת שש דאלימי
 - (3) והאי דרב בזרעים קמיירי דקלישי
 - (4) הרי במשנה איתא דזרעים אין זורעין אותן בבת שש
 - (5) וא"ת בפחות בבת שש קמיירי
 - (6) תיקשי לך דאיתא נמי במשנה דירקות נזרעין באותה ערוגה
 - (7) אף דפחות משש הוא
 - (8) ומוכרח דאינן אלימין

רש"י ד"ה כעין דאורייתא תיקון

- (1) גמרא בדף לו
- (א) יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים
- (ב) ת"ל לחם עוני מי שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות דברי ר' יוסי הגלילי
- (2) גמרא
- (א) בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור מעשר שני בירושלים
- (ב) אליבא דר' עקיבא לא תיבעי לך
- (ג) השתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן מיבעי
- (ד) כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי הגלילי דדילמא כל דתקינן רבנן כעין דאורייתא תיקון
- (3) רש"י
- (א) כעין דאורייתא תיקון היינו
- (i) דכמו דלא נפיק במצה דאינה נאכלת בכל מושבות
- (ii) כמו כן לא נפיק במרור אף דרבנן היא
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אמאי פירש רש"י טעמי' דר' יוסי הגלילי
- (1) דלא נאכל בכל מושבות
- (ii) הרי קבענו דטעמי' משום
- (1) דיצא זה שאינו נאכל באנינות
- (ב) תירוץ
- (i) רש"י בשיטת מכילתא אזיל
- (ii) כמו שביארנו לעיל בדף לו: בתד"ה ור' יוסי הגלילי וכו'

דף מ.

גמרא אמר שמואל חטין של מנחות אין לותתין אותן

(1) גמרא

(א) אמר רבא מותר ללתות

(ב) והא ראי'

(i) תנן יוצאין בפת נקי' והדראה

(1) ואי אפשר נקי' בלא לתיחה

(2) מכאן ראי' דלותת

(ג) והא אמר שמואל חטין של מנחות אין לותתין אותה

(i) ואפילו הכי קא קרי ל' סולת

(ii) אלמא דאפשר להשיג סלת נקי' בלי לתיחה

(2) גמרא בדף לו

(א) אמר שמואל חטין של מנחות אין לותתין אותן

(ב) דלתיחה ליתא בזריזין

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) רבא מפיק ל' דמותר ללתות

(1) מהא דתניא דיוצאין במצה נקי'

(2) ואי אפשר נקי' בלא לתיחה

(ii) ועל זה מקשינן בגמרא

(1) הרי מנחה מיקרי סלת

(2) אף דלשמואל אין לותתין אותה

(3) הרי דאפשר לנקי' בלא לתיחה

(iii) ואמאי לא מפיק ל' המקשן בפשיטות דאסור ללתות מצה

(1) מאותו הטעם דאסור ללתות מנחות אליבא דשמואל

(2) דהיינו משום דלית' בזריזין ובמקום זריזין

(3) וחיישינן לאיחמוצי

(ב) תירוץ

(i) דיכול להיות דרבא קמיפליגי אדשמואל

(ii) וס"ל דאין חוששין לאיחמוצי

(iii) ואפ"ה מקשינן לרבא דהרי משטת שמואל

(1) אף דרבא פליג עלי'

(2) מוכח דבמציאות אפשר לנקי' בלא לתיתה

גמרא מצוה ללתות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי

1) גמרא (כמבואר במהרש"א)

א) מצוה ללתות דכתיב ושמרתם

i) אי לא דבעי לתיתה שימור למאי

ב) כלומר דאי מצוה ללתות מוכן דילתות ויוצרך שימור

ג) אבל אי רק מותר ללתות בלא מצוה

i) אמאי איצטריך לי' למיכתב ושמרתם

ii) לא ילתות ולא ישמור!

דף מ:

תד"ה אבל עושה

(1) תוספות

(א) ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו

(ב) דבמגילה אמרינן ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חזון

(ג) ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כאן כתבו התוספות דאליבא דפסיקתא מפטירין השמים כסאי

(ii) ובמגילה כתבו דאליבא דפסיקתא מפטירין בשמעו דבר ד'

(ב) תירוץ

(i) סדרן כדלהלן

(1) קורין חזון בשבת לפני ת"ב

(2) קורין שמעו דבר ד' בשבת הקודמת אם לא חל ראש חדש בו

(1) וכשחל ראש חדש בו מפטירין השמים כסאי כמו בכל ר"ח, דתדיר קודם

תד"ה האלפס

(1) גמרא

- (א) האלפס והקדירה שהעבירה מרותחין בשבת
(i) לא יתן לתוכן תבלין דכלי ראשון מבשל
(ii) אבל נותן תבלין לתוך כלי שני דאינו מבשל
(2) תוספות (מהרש"א מעיר דדבריהם מבוארים ביותר בשבת דף מב:)

(א) קשיא

- (i) איתא ברישא דברייתא דלעיל דאסור רק ליתן תבלין בכלי ראשון
(ii) שמא נדייק מזה דמערה מכלי ראשון על גבי תבלין

(ב) תירוץ

(i) לאו דוקא

(ii) דמסיפא דברייתא אפשר לדייק להיפוך

(1) דיותר רק ליתר תבלין בכלי שני

(2) אבל לא לערות עליהן מכלי ראשון

(ג) עיין בכיצד צולין דף עו.

(i) חם לתוך חם (בשר רותח לתוך חלב רותח) אסור

(1) דבלע היתר מאיסור

(ii) צונן לתוך צונן דברי הכל מותר

(iii) חם לתוך צונן וצונן לתוך חם

(1) רב אמר עילאה גבר

(2) ושמואל אמר תתאה גבר (וכן הלכתא)

(iv) וחם לתוך צונן אע"ג דתתאה גבר לשמואל

(1) אפ"ה בעי קליפה

(2) כיון דחם הוא אי אפשר דלא בלע פורתא

(ד) משמע דאף אם תתאה גבר

(i) בנידון דתתאה צונן

(ii) מבשלי רותחין עילאין כדי קליפה

(ה) ומסתבר דעירוי

(i) הגם דאין לו חמימות דכלי ראשון

(ii) נמי יבשל מיהת כדי קליפה

(ו) קשיא

(i) א"כ אמאי אמרינן בפרק כירה דבחם לתוך צונן שרי בשבת

(ii) דלית בישול כלל בתתאה צונן

(ז) תירון

(i) מפני דבפרק בכירה צונן דתתאה מים הוא שמתערב

(1) והמים אינן יכולין להתבשל כלל

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי בכיצד צולין הצונן דתתאה חלב (בקמץ) הן שמתערבין

(ii) ואפ"ה מצריך קליפה

(ב) תירון

(i) בכירה שאני דאף החם דעילאי נוזלין הן שמתערבין

תד"ה רבא מחו לה

(1) גמרא

(א) רבא מחו לה לקידרא בחסיסי

(2) תוספות

(א) חסיסי הן קמח של עדשים שאין דרכן להחמיץ כל כך

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מדכתבו כל כך משמע דמיהת אית להו ציור שיחמיץ אבל לא חוששין לו

(ii) וקשה דהרי קטניות ועדשים אינן מחמיצין כלל

(iii)

(ב) תירוצ' (על פי רא"ש)

(i) אין הכי נמי דאין מחמיצין כלל

(ii) כוונתן דאין לחוש שמא יטעה וימחה בדברים אחרים דבקושטא מחמיצין

דף מא.

תד"ה מאי לאו

(1) גמרא בדף מ.

(א) ר' יוסי אומר אם רואה שעורין שנופחות

(i) שורן בחומץ וחומץ צומתן

(ii) כלומר אינו מניחן להחמיץ

(ב) אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי

(i) דחומץ לא מצמית צמית

(2) גמרא בדף מ:

(א) תנא קמא ס"ל

(i) דמולל אם נותן קמח מקדם ואח"כ נותן חומץ בעין

(ii) אבל אסור

(1) לתת חומץ מקודם בתבשיל שמערבו

(2) ולתת קמח אח"כ

(ב) יש אומרים סבירא להו

(i) דמותר אף לתת חומץ מקודם בתבשיל שמערבו

(ii) ולתת קמח אח"כ

(ג) מאן יש אומרים וכו'

(ד) קשיא

(i) ונוקים היש אומרים כר' יוסי דס"ל לעיל דצומת אף בחומץ שהניח שם מקודם

(ה) תירוץ

(i) לר' יוסי צומת רק בעיני' ולא כשמעורב בתבשיל

(3) גמרא בדף מא.

(א) אמר רב אשי לכ"ע אם נתן קמח בחרוסת (אע"ג דיש בו חומץ) ישרף

(i) דהא אמר שמואל דחומץ לא מצמית צמית כשכבר התחיל לנפוח

(ב) מאי לאו מדלא צמית, כמו כן חמוצי מחמע כשנותנין קמח לתוכו

(4) תוספות

(א) מדהקשה המקשן שנוקים היש אומרים כר' יוסי

(ב) מסתבר דס"ל

(i) דלר' יוסי דחומץ צמית

(1) אף כשנתנו לחומץ תחלה וכבר אינו בעין כשאח"כ נותן קמח

(ii) ות"ק דפליג עלי' קסבר

- (1) דבעין הגם דלא צמית מ"מ לא מחמע
 (א) והלכך מותר לתת קמח קדם ולתת חומץ בעין אח"כ
- (2) ושלא בעין לא צמית ומחמע
 (א) והלכך אסור לתת חומץ קודם
- (iii) הרי דאף למ"ד לא צמית לא מן הנמנע שיסבור דלא מחמע היכי דחומץ בעין הוא
 (iv) ואמאי הניח רב אשי
- (1) דבציור דנחשב כחומץ בעין (משום קיוהת חרוסת – עיין באחרונים)
 (א) דלשמואל דקסבר דלא צמית
 (ב) מוכרח דחמועי נמי מחמע
- (5) מהרש"א
 (א) קשיא
- (i) מהיכי תיתי דסברת תנא קמא כדאמרת
 (ii) נימא דסברת המקשן אליבא דת"ק אתיא ככה:
- (1) מותר לתת קמח קדם ולתת חומץ בעין אח"כ
 (א) משום דצמית היכי דהחומץ בעין הוא
- (i) כמו שקובע לבסוף דלר' יוסי צמית רק בעין
 (2) ואסור לתת חומץ קודם דמתערב
- (א) משום דחומץ מעורב לא צומת וחמועי נמי מחמע
 (iii) וא"כ לא מצינו ציור שבו סבר המקשן דלא צמית ולא מחמע
 (iv) וא"כ לא קשה מאי דפשיטא לי' לרב אשי דבלא צמית מחמע
- (ב) תירוץ
- (i) המקשן עוד לא הבין הנפקא מינה לענין צמית
 (1) בין חומץ בעין ללא בעין
- (ii) דאותו נפקא מינה משתמש בו התרצן להסביר
 (1) דאין לאוקמי היש אומרים אליבא דר' יוסי
- (iii) וא"כ אי קסבר ת"ק דבנתן קמח תחלה ואח"כ נתן חומץ צמית
 (iv) מוכרח דגם צמית בנתן ומערב חומץ תחלה
 (v) ומוכרח דסברת ת"ק אליבא דמקשה היא כדהקשו בתוספות לעיל
 (1) דס"ל לי' לתנא קמא דלא צמית אף כשהוא בעין

גמרא ר' אומר במים

(1) גמרא

- (א) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש
- (ב) אין לי אלא במים שאר משקין דאסירי מנין
 - (i) אמרת קל וחומר וכו' שאר משקין דמפיגין טעמן לא כל שכן
 - (ii) ר' אומר מרבוי דבשל מבשל
- (ג) איכא בינייהו צלי קדר
 - (i) לרבנן דילפי מק"ו לשאר משקין דמפיגין טעמן
 - (1) בצלי קדר שרי דלא מפיג טעמו
 - (ii) לרבי צלי קדר אסור מרבויא דבשל מבשל הוא

(2) קושית מזרחי

- (א) קשיא
 - (i) אליבא דרבי
 - (1) אמאי
 - (א) איכתוב מים
 - (ב) והדר איכתוב ובשל מבשל שלא נטעה דמים דוקא כתיב
 - (2) לא ליכתוב מים ולא ליכתוב מבשל
 - (3) וליכתוב בפשיטות אל תאכל נא ומבשל
 - (4) ואנא ידענא דמים ושאר משקין בכלל הן

(ב) תירוץ

- (i) אלו כתיב אל תאכל נא ומבשל
- (ii) הוה אמינא דגם צלי בכלל ונאסר
- (iii) הלכך צריכי למיכתב מים ולמיכתב בשל מבשל
- (1) לדייק דבישול לעניננו משמעו במים או בשאר משקין אבל בצלי מותר

(3) מהרש"א

- (א) ג' קושיות על מזרחי
- (ב) קשיא א'
 - (i) לא ה' לו למזרחי להקשות לרבי
 - (ii) דהרי לרבי אף אי לא איכתוב מים
 - (iii) הוצרכנו לרבויא דבשל מבשל
 - (iv) לרבות צלי קדר דאסור
- (ג) קשיא ב'

- (i) ה' לו למזרחי להקשות לרבנן
- (1) אמאי איצטריכא לן מים וקל וחומר לרבות שאר משקין
- (2) לא ליכתוב מים ולא איצטריכא לקל וחומר
- (ד) קשיא ג'
- (i) תירוצו דוחק
- (1) האיך קס"ד דצלי אסור
- (2) בעוד שדינו דפסח ליאכל על ידי צליי'
- (ה) תירוץ על קושית מזרחי (כמתוקן במהרש"א לאוקמי' לרבנן)
- (i) אידכור מים בפשטות דסתם בישול במים הוא
- (ii) ומאחר דאידכור מים צריכין לקל וחומר לרבות שאר משקין

גמרא יכול צלאו כל צרכו יהא חייב

(1) גמרא

(א) צלאו כל צרכו

- (i) ת"ר יכול צלאו כל צרכו (דשויא חרוכא) יהא חייב
 - (ii) ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש
- (1) נא ובשל מבשל במים אמרתי לך דאסור
- (2) ולא שצלאו כל צרכו

(ב) אכל כזית חי

- (i) תנו רבנן יכול אכל כזית חי יהא חייב
 - (ii) ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים
- (1) נא ובשל מבשל במים אמרתי לך דאסור ולא חי
- (2) יכול דחי יהא מותר תלמוד לומר כי אם צלי אש דאסור

(2) מהרש"א

(א) מובן

- (i) שאכלו חי אסור דכתיב כי אם צלי אש
 - (ii) והלכך צריכין מיעוט מיוחד שלא לחייבו מלקות
- (ב) אבל קשה

(i) בצלאו כל צורכו אינו אסור

(1) דחשוב כצלי אש

(ii) אמאי צריכין למיעוטי' ממלקות

תד"ה איכא בינייהו צלי קדר

(1) גמרא

(א) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

(ב) אין לי אלא במים שאר משקין דאסירי מנין

(ג) אמרת קל וחומר וכו'

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) אף בלא קל וחומר אסור לבשל בשאר משקין

(1) דכתיב אל תאכלו ממנו... כי אם צלי אש

(ii) ולמאי איצטריך הקל וחומר

(ב) תירוץ

(i) עיין בדף מא: תד"ה איכא דאמרי

(ii) דקסברי תוספות שם דאם עובר על כי אם צלי אש

(1) עובר בעשה

(iii) דאע"ג דכתיב אל תאכלו ממנו... כי אם צלי אש

(iv) עיקר כוונת הכתוב להורות מה לעשות כלומר לאכול צלי

(v) ולא להורות מה שלא לעשות

(vi) והלכך צריכין לקל וחומר לאגמורי

(1) דלאו דאל תאכלו ממנו... ובשל מבשל במים קאי נמי אשאר משקין

תד"ה אבל לא במבשל

(1) גמרא בדף לז:

(א) עיין מה שכתבנו שם לענין בלילתו עבה

(ב) ובקיצור בטבלא זו:

תחלתו או סופו עבה אף במשקין	רכה במשקין ולא הדר אפי'
חייב בחלה לכ"ע, וברכתו המוציא חוץ אם אינו סועד או אין לו תוריתא דנהמא	פטור מחלה לכ"ע

(2) גמרא כאן

(i) יוצאין חיוב מצה ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר' מאיר

(ii) דבישול אחר אפיה לאו בישול הוא

(iii) ר' יוסי אומר דאין יוצאין ברקיק המבושל אף על פי שלא נימוח

(1) דבישול אחר אפיה בישול הוא

(2) ובטלו מתורת לחם

(3) תוספות

(א) קשיא

(ב) קבענו (עיין בטבלא) דעיסה שתחלת בלילתה עבה

(i) יש לה תורת לחם

(1) באין נפקא מינה מה נעשה בה לאחר מכן

(ii) ואמאי בגמרא דידן מבטל בישול תורת לחם דידה

(ג) תירוץ א'

(i) בבלילתה רכה עסקינן

(ד) תירוץ ב'

(i) אה"נ דתורת לחם שבה לא בטלה

(ii) אבל חשובה כמצה עשירה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף בבלילתו עבה אי לית לה תוריתא דנהמא

(1) הגם דחייבת בחלה

(א) אין ברכתה המוציא (עיין בטבלא ובתד"ה דכולי עלמא בדף לז:)

(ii) ואמאי לא משני תוספות דבישול מאבד תוריתא דנהמא דידה

(ב) תירוץ

(i) לשון ר' יוסי "מבשל אע"פ שלא נימוח" משמעו דאית לה תוריתא דנהמא

תד"ה עולא אמר אפילו תימא ר' מאיר

(1) גמרא כאן ובברכות

(א) לר' יוסי יש בישול אחר אפי' **במצה**

(ב) לר' מאיר אין בישול אחר אפי' **במצה**

(ג) לרבנן יש בישול אחר צלי **בפסח**

(ד) עולא מפרש דבודאי מצי ס"ל רבנן כר' יוסי

(i) **דפסח** דומיא **דמצה** הוא

(1) ולא זו בלבד אלא אף כר' מאיר מצי סבירא להו

(2) דאין בישול אחר אפי' **במצה**

(3) ושאני **פסח** דכתיב ב'י' ובשל מבשל

(ה) לעולא שלקות **ברכתו** שהכל דכר' יוסי ס"ל

(ו) "ולא היא" ס"ל דשלקות **ברכתו** בפ"א

(i) אף לר' יוסי

(ii) **דמצה** שאני דבעי טעם מצה

(2) תוספות

(א) עולא בדידי' קאי ופליג על ולא היא

(i) דקסבר דאין לחלק בין **מצה** ל**ברכות**

(ii) והלכך לא מחלק נמי בין **מצה** ל**פסח**

(ב) משא"כ ל"ולא היא"

(i) דס"ל דאין לדמות **מצה** ל**ברכות**

(ii) בודאי ס"ל נמי דאין לדמות **מצה** ל**פסח**

(3) מהרש"א

(א) אמאי אמרת ל"ולא היא"

(i) דס"ל דאין לדמות **מצה** ל**ברכות**

(ii) בודאי ס"ל נמי דאין לדמות **מצה** ל**פסח**

(ב) נימא

(i) דכמו דס"ל **דמצה** שונה מ**ברכות**

(1) משום דטעם מצה בעינן

(ii) כמו כן **פסח** שונה מ**ברכות**

(1) דטעם צלי בעינן

(iii) וא"כ דין **מצה** דומה לדין ל**פסח**

(ג) תירוצ

(i) אף דאיכא למימר דמצה דומה לפסח

(1) בהא דטעם מצה ופסח בעינן

(ii) מ"מ שונין בזה דאחר בישולם

(1) נשאר פסח בעין כמו שלקות

(2) ומצה לא נשאר בעין

(iii) והלכך יכולין "ולא היא" לסבור

(1) דדין מצה אינו דומה לדין פסח

דף מא:

רש"י ד"ה שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש ותד"ה איכא דאמרי חדא מיהא לא לקי

(1) גמרא

- (א) תנו רבנן יכול אכל כזית חי יהא חייב
- (ב) ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים
- (ג) נא ובשל מבשל במים אמרתי לך דאסור ולא חי
- (ד) יכול דחי יהא מותר תלמוד לומר כי אם צלי אש דאסור

(2) רש"י

- (א) אבל אינו לוקה אחי משום כי אם צלי אש
- (i) דהאי תנא קסבר אין לוקין אלאו שבכללות

(3) גמרא

- (א) אמר רב חסדא פסח שבשלו בחמי טבריא חייב
- (ב) שעבר עליו בכי אם צלי אש

(4) רש"י

- (א) והאי תנא קסבר דלוקין אלאו שבכללות

(5) גמרא

(א) אמר רבא

- (i) אכלו נא לוקה שתיים
- (1) משום לא תאכל נא ומשום כי אם צלי אש
- (ii) אכלו מבשל לוקה שתיים
- (1) משום מבשל ומשום כי אם צלי אש
- (ב) אמר אביי אין לוקין אלאו שבכללות
- (i) לישנא קמא דאביי (אליבא דרש"י)
- (1) בנא ומבשל לוקה רק אלאו דכתיב ב' בהדיא
- (2) אבל בחי ובחמי טבריא לוקה משום כי אם צלי אש
- (ii) איכא דאמרי לאביי (אליבא דרש"י)
- (1) אף בחי ובחמי טבריא לא לקי דלאו שבכללות הוא

(6) תוספות

(א) קשיא

- (i) הרי תנינא לעיל דאכלו חי אינו לוקה
- (ii) וללישנא קמא דאביי אליבא דרש"י קשה
- (1) דהרי אף למ"ד אין לוקין אלאו שבכללות

(2) לוקין אחי דלא כתיב בי' לאו אחרינא בהדיא

(iii) וכ"ש דקשה לרבא אליבא דרש"י

(1) דהרי אית לי' דאף בנא ומבשל דכתיבי בהו

(א) לאוי אחריני בהדיא לקי נמי עלייהו על כי אם

(i) ולא קסבר דלאו שבכללות אין לוקין עליו

(2) ועיין מהרש"א למטה עוד הסבר בזה

(ב) תירוץ (רבינו תם)

(i) אביי ורבא תרוייהו קסברי דכי אם צלי אש חשוב כעשה

(1) לגבי חי וחמי טבריא דלא כתיב בהו לאו בהדיא

(ii) והלכך

(1) אין לוקין אחי

(א) כמו דאיתא בברייתא דלעיל

(2) ועל חמי טבריא

(iii) ופליגי רק לגבי נא ומבשל דכתיב בהו לאו בהדיא

(1) לרבא מפני דכתיב בהו לאו בהדיא

(א) חשוב גם כי אם צלי אש כלאו לגבייהו

(2) לאביי ללישנא קמא חשוב גם כי אם צלי אש כלאו לגבי נא ומבשל

(א) רק היאך דהותרו רק בכי אם צלי אש

(ב) אבל אם התרו בנא ומבשל לא

(i) מטעם לאו שבכללות

(3) לאביי לאיכא דאמרי מטעם לאו שבכללות

(א) לא חשוב כי אם כלאו בשום אופן

רבינו תם			רש"י			
רבא	אביי		רבא	אביי		
	ל"ב	ל"ק		ל"ב	ל"ק	
עשה	עשה	עשה	לקי	לא לקי	לקי (וקשה מברייתא)	חי וחמי טבריא
נהפך ללאו לנא ומבשל ולוקה על שניהם	לא לוקין עליו כלל	נהפך ללאו לנא ומבשל כשהתרו בו בכי אם לבד	לקי אנא וגם אכי אם	לא לקי	לא לקי דלאו שבכללות הוא	נא

(7) מהרש"א

(א) עיין בברייתא דלהלן

- (i) תניא אידך יכול יהא חייב אכזית נא מבעוד יום
- (ii) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש
- (iii) שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש
- (1) דהא כתיב בקרא דלעיל מיני' צלי אש ומצות**
- (iv) ומה תלמוד לומר כי אם צלי אש
- (v) לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא
- (ב) הרי דקרא דלעיל מיני' עשה הוא
- (ג) לרש"י ניחא
- (i) דקסבר דכי אם צלי אש בקרא בתרא לאו הוא
- (ii) והלכך רק חדא עשה כתיב
- (ד) אבל לתוספות
- (i) דקסברי דכי אם צלי אש דקרא בתרא עשה הוא
- (ii) אמאי הוצרך לעשה ב'
- (ה) תירוץ
- (i) עובר בעשה א' היאך דלא אוכל כלום
- (ii) עובר בעשה ב' היכן דאכלו חי ומבשל בחמי טבריא
- (8) מהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) היאך אפשר להו להתוספות למימר לאביי ורבא
- (1) דכי אם צלי אש עשה הוא לגבי חי וחמי טבריא
- (ii) הרי רבא גופי' הוא דמפרש
- (1) דרב חסדא מחייב בחמי טבריא משום כי אם צלי אש
- (ב) תירוץ
- (i) רבא אליבא דרב חסדא קמפרש
- (ii) ולי' לא סבירא לי'
- (ג) קשיא
- (i) ותיקשי לרב חסדא גופי'
- (ii) הרי בברייתא דלעיל איתא דאכלו חי אינו לוקה
- (1) כדאמרן דעשה הוא
- (iii) ואמאי לדידי' לוקה במבשל בחמי טבריא
- (1) ולא אמרינן דעשה הוא
- (ד) שמא נתרץ
- (i) דסבירא להו לתוספות

- (ii) דלרב חסדא האי דברייתא ס"ל אכלו חי אינו לוקה
- (iii) אינו מטעם דחשוב כעשה
- (iv) אלא מטעם דס"ל דאין לוקין אלאו שבכללות (כמו דפירש רש"י)
- (1) ולרב חסדא לא יקשה מאי דהקשו תוספות לעיל לאביי (בלישנא קמא) ורבא
- (א) דקושית תוספות לאביי ורבא מקורו הי' מזה שהם (ולא רב חסדא)
- (i) אמרו דישנם ציורים דבהם מילקי אלאו שבכללות
- (v) אף למ"ד דבאופן כללי אין לוקין אלאו שבכללות
- (ה) אי אפשר לתרץ כן
- (i) דמוכרח דתוספות לא ניחו להו למימר
- (1) דברייתא אזלא למ"ד אין לוקין על לאו שבכללות
- (ii) דאי לאו הכי כשהקשו אליבא דרש"י
- (1) היאך יתרץ רבא האי דברייתא ס"ל דאין לוקין
- (iii) אמאי לא משני דברייתא אזלא אליבא דמ"ד אין לוקין אלאו שבכללות
- (iv) קשיא
- (1) ואמאי בקושטא לא ניחא להו לתוספות למימר כן
- (v) תירוץ
- (1) דאי צריכים לאוקמי לברייתא באין לוקין
- (2) תיקשי לן היאך פליג רבא אברייתא
- (ו) תירוץ
- (i) מוכרח דרב חסדא מצד איזה טעם
- (ii) מחלק בין אכלו חי לבין מבשל בחמי טבריא
- (9) מהרש"א
- (א) תירוצו דמהרש"ל בדוחק נאמרה
- (ב) תתרץ ככה
- (i) אכן רב חסדא לא מחלק בין אכלו חי ובין חמי טבריא
- (ii) ובשניהם חשוב כי אם צלי אש כעשה ולא כלאו
- (iii) ולישני' דרב חסדא דקאמר **חייב**
- (iv) כוונתו' דחמי טבריא עובר בעשה דכי אם צלי אש
- (v) ונקיט לישנא ד"חייב" לרמוזי
- (vi) דכי אם צלי אש זימנין דלאו הוא
- (1) כלומר לגבי נא ומבשל
- (ג) קשיא
- (i) האם נביא סייעתא למאי דאמרן דחייב קאי על עשה מדלהלן

- (1) תנו רבנן אכל כזית צלי מבעוד יום חייב וכזית נא משחשיכה חייב
- (2) ושקלי וטריא אמוראי לאוכוחי מהא דצלי דומיא לנא
- (א) דהאי דכתיב בברייתא אכל צלי **חייב**
- (i) משמעו חייב בלאו
- (ii) הרי דבלא דומיא יכול להיות **דחייב** דהוזכר בברייתא קאי אעשה
- (ד) תירוץ
- (i) לאו סייעתא הוא
- (ii) יכול להיות דבלא דומיא נמי ידעינן דברייתא כוונתה ללאו הוא מדכתיב חייב
- (iii) והדומיא מועיל דלא תימא
- (1) דאסור רק מדרבנן
- (א) בכך דילקי מכות מרדות ולא מלקות דאורייתא
- (ה) קשיא
- (i) השתא דאתית להכי
- (ii) נתרץ קושיית מהרש"ל באותו אופן
- (1) האי דקאמר רב חסדא **דחייב**
- (א) משמעו מכות מרדות!
- (ו) תירוץ
- (i) אי אפשר לומר כן
- (ii) דבאותו מימרא דרב חסדא גם כן קאמר רב חסדא
- (1) דבישול בחמי טבריא בשבת פטור
- (iii) ובפרק כירה איתא דמשמעו דפטור מדאורייתא אבל חייב דרבנן
- (iv) מוכרח דכשאמר חייב לגבי פסח ג"כ משמעו דאורייתא

תד"ה שאין תלמוד לומר

(1) גמרא

- (א) תניא יכול יהא חייב אכזית נא מבעוד יום
 - (ב) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש
 - (ג) שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש
 - (ד) דהא כתיב לעיל מיני' צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו
 - (ה) אלא לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא
- (2) ניהדר למה שקבענו לעיל בתד"ה איכא דאמרי

(א) כי אם צלי אש

(i) לגבי חי וחמי טבריא

(1) דלית לאוי בהדיא לגבייהו

(2) חשוב כעשה לכולי עלמא

(ii) משא"כ לגבי נא ומבשל

(1) אותו לאוי לנא ומבשל דכתיבי בהדי' מורין על כי אם

(2) דגם כי אם לאו הוא לגבי נא ומבשל

(א) ולפרטי חילוקי דינים בזה בין אביי לרבא עיין לעיל בתוספות שהוזכר

(3) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) היאך קאמרינן דכי אם צלי אש יתור הוא

(ii) הרי צריכין לכי אם לחיובי' בלאו יתירא לנא ומבשל

(1) על ידי היקשא למילים נא ומבשל דכתיבי בהדי'

(ב) תירוצ

(i) אין הכי נמי

(ii) אכן אחרי שהוצבו נא ומבשל אצל כי אם

(iii) לאורויי מנא ומבשל ע"י היקש דמכי אם מפקינן לאו יתירא

(iv) יליף נמי מכי אם לנא ומבשל

(1) דמה צלי משחשיכה

(2) אף נא ומבשל משחשיכה

(v) דאין היקש למחצה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא נתרץ כדכתבו תוספות בבבא מציעא פרק המקבל

- (ii) דאכן אין מקישין נא ומבשל לכי אם צלי אש
 - (iii) אלא דמקשינן נא ומבשל לעל מצות ומרורים יאכלוהו דכתיב בקרא דלעיל מיני'
 - (iv) ולישנא דברייתא דמדכיר כי אם צלי אש לאו דוקא היא
- (ב) תירוץ
- (i) אם על קרא דעל מצות ומרורים קאי
 - (ii) לא הוה לי' לברייתא למימר שאין תלמוד לומר
 - (iii) דהרי אותו קרא ודאי הוצרך
 - (iv) לעיקר הדין דאכילת פסח במצה ומרור

רש"י ד"ה אין לי שיתחייב

(1) גמרא

(א) תניא יכול יהא חייב אכזית נא מבעוד יום

(i) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

(ii) שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש

(iii) אלא לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא

(ב) רבי אומר

(i) די לי בקריאת בשל, ואמאי כתיב עוד מבשל

(1) שיכול אין לי אלא שבישלו משחשיכה, בישלו מבעוד יום מנין

(2) תלמוד לומר בשל מבשל מכל מקום

(2) רש"י

(א) אין לי שיתחייב על אכילת בשר אלא אם כן בשלו משחשיכה שהוא עיקר זמנו

(3) מהרש"א

(א) קשיא א'

(i) אליבא דרש"י שקלינן וטרינן

(1) באם חייב כשבשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה

(2) בכך לישנא דרש"י "שעיקר זמנו משחשיכה"

(3) משמעו עיקר זמן בישול

(ii) וקשה דהרי לא צריכין לצלי שיהא משחשיכה

(iii) ואמאי קס"ד דבישול אסור רק משחשיכה

(ב) קשיא ב'

(i) אף אי נניח דגמרינן מלימוד דלעיל

(1) דחייב כשבשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה

(ii) אבל בהוה אמינא קס"ד דבשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה פטור

(iii) ומסתבר שגם יעלה על הדעת שיפטר בעשאו נא מבעוד יום ואכלו משחשיכה

(iv) ובנא לית לימוד לסתור ההוה אמינא

(v) ואפ"ה לית מאן דאמר דעשאו נא מבעוד יום ואכלו משחשיכה שיפטר

(ג) קשיא ג'

(i) אין שום יחס

(1) בין דינו דרבי

(2) לברייתא דקדם מיני'

(א) בענין בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא

(ד) תירוץ

- (i) מוכרח דלא כרש"י
- (ii) ולא קמיירי בבשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה
- (iii) וקמיירי בבשלו או עשאו נא מבעוד יום וגם אכלו מבעוד יום
- (iv) ורבי פליג אברייתא דלעיל מיני' דס"ל דאכלו נא מבעוד יום פטור
- (v) בכדי שיש יחס הדק בין רבי וברייתא דלעיל מיני'
- (vi) ולית הוה אמינא למימר דפטור
- (1) בבשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה
- (2) או עשאו נא מבעוד יום ואכלו משחשיכה

(4) אחרונים

(א) קשיא

- (i) ניחא דלבישול מבעוד יום אית לן רבוייא מבשל מבשל
- (ii) אבל מנלן דחייב באכלו נא מבעוד יום

דף מב.

תד"ה לאמר לימד

(1) גמרא

(א) תנו רבנן אכל צלי מבעוד יום חייב

(ב) דכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא

(ג) קשיא

(i) הא לאו מכלל עשה הוא

(ד) תירוץ

(i) ר' יהודה הוא דאמר כל היכא דכתיב וידבר ד' אל משה לאמר

(1) לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה

(2) תוספות

(א) דינו דר' יהודה נוכל לאוקמי רק היכי דמיהת איכא לאו הבא מכלל עשה

(3) מהרש"א

(א) היכי דלית לאו הבא מכלל עשה

(ב) איתא ביומא דף צ: דדרשינן וידבר ד' אל משה לאמר ככה:

(i) מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור

(1) ת"ל וידבר ד' אל משה לאמר

סליק פרק כל שעה

כ"א אדר ב' תשס"ג

ובחזרה ד' חוה"מ פסח וי"א אייר תשס"ג